TOVE DITLEVSEN

ÇOCUKLUK

KOPENHAG ÜÇLEMESİ

I

Dancadan Çeviren: Leyla Tamer

Monokl Edebiyat

ÇOCUKLUK

I

TOVE DITLEVSEN

ANILAR
ÇOCUKLUK

Tove Ditlevsen

MonoKL Edebiyat

Yapıtın Özgün Adı: *Barndom*

© Monokl Yayınları, 2021

Bu yapıtın hakları Gyldendal Group Agency aracılığıyla alınmıştır.

Sertifika Numarası: 22834

ISBN: 978-605-74723-5-9

Birinci Basım: 2021 Haziran
Dancadan Çeviren: Leyla Tamer
Editör: Mehmet Rasim Emirosmanoğlu
Düzelti: Ayşegül Ergül Aslan
Kapak Tasarımı: Sancar Dalman
Baskı Hazırlık: Yeşim Ercan Aydın
Dağıtım: Arasta / Emek

Baskı: Optimum Basım San. Ve Tic. Ltd. Şti.
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51/1
39295 Küçükçekmece-İstanbul
Sertifika Numarası: 41707

MonoKL Yayınları
Uğur Mumcu Mah. Serçe Sok. No:33 D:3
Kartal - İstanbul
e-posta: editor@monokl.net
www.monoklkitap.com

ANILAR ÇOCUKLUK

Tove Ditlevsen

Dancadan Çeviren: Leyla Tamer

Tove Ditlevsen 1917'de Kopenhag'da işçi sınıfı bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Yirmili yaşlarının başında ilk şiir kitabını yayımladı. Kendisine büyük ün kazandıran otobiyografik seri Kopenhag Üçlemesi 1967 ve 1971 yıllarında yayımlandı.

Kadın kimliği, bellek ve çocukluğun kaybını kitaplarında tekrar ve tekrar işledi. Hayatı boyunca alkol ve madde bağımlılığı ile mücadele etti. 1978'deki intiharına değin yazdığı son kitapları bu çetin mücadelenin izlerini taşır.

1.

Umut vardı sabahları. Annemin, dokunmaya asla cüret edemediğim düz, siyah saçlarında geçici bir ışıltı gibiydi. Yavaşça yediğim ılık yulaf ezmesinin şekeriyle beraber damağımdaydı. Annemin kavuşturmuş olduğu narin elleri, gazetedeki İspanyol gribi ve Versay Antlaşması haberleri üstünde öylece duruyor, ben de onlara bakarak yulafımı yiyordum. Babam işe gitmişti, ağabeyim okuldaydı. O zaman annem, ben yanında olduğum hâlde yalnızdı ve hiç sesimi çıkarmazsam, hiçbir şey söylemezsem, o tuhaf kalbindeki erişilmez sükûnet, sabah kocayıncaya, sıradan ev kadınları gibi onun da Istedgade'de alışverişe çıkması gerekinceye kadar sürebilirdi.

Güneş sanki karşıdaki yeşil çingene arabasının içinden doğarcasına belirdi ve Uyuz Hans belden yukarısı çıplak, elinde su dolu leğenle dışarı çıktı. Suyu üstüne döktükten sonra, Güzel Lili'nin ona vermekte olduğu havluya elini uzattı. Hiç konuşmadılar ama sayfaları çabucak çevrilen bir kitabın resimleri gibiydiler. Onlar da annem gibi birkaç saat sonra değişeceklerdi. Uyuz Hans Selamet Ordusu askeriydi, Güzel Lili onun kız arkadaşıydı. Yazın, yeşil arabaya bir yığın küçük çocuğu tıkıştırıp, şehir dışına çıkarlardı. Anne ve babalar onlara günde bir kron öderlerdi bunun için. Ben üç, ağabeyim yedi yaşındayken biz de gitmiştik. Şimdi beş yaşındaydım ve geziden tek hatırladığım, Güzel Lili'nin beni bir keresinde arabadan indirip çöl olduğunu zannettiğim bir yerde,

sıcak kuma oturtmasıydı. Yeşil araba beni orada bırakmış, uzaklaştıkça küçülmüştü ve ben, ne içinde oturan ağabeyimi, ne de annemi bir daha görebilecektim. Eve döndüklerinde çocukların hepsi uyuz olmuştu. Adamın adı bu yüzden Uyuz Hans'tı. Ama Güzel Lili güzel değildi. Oysa annem onu kesinlikle rahatsız etmemem gereken bu gizemli ve mutlu sabahlarda öyleydi. Güzel, dokunulmaz, yalnız ve hiçbir zaman öğrenmeyeceğim gizli düşüncelerle doluydu. Arkasında, yırtıklarını babamın kahverengi bantla yamalamış olduğu çiçekli duvar kâğıdının üstünde, camdan dışarıya bakan bir kadının resmi vardı. Kadının arkasındaki yerdeki beşikte de, küçük bir çocuk yatıyordu. Resmin altında: "Denize açılmış eşini bekleyen kadın", yazıyordu. Bazen annem birdenbire beni fark eder, gözlerimin hoş ve acıklı bulduğum resme takılmış olduğunu görürdü. Havayla dolu bir sürü kâğıt poşetin aynı anda patlamasına benzeyen bir sesle, kahkahayı basardı. Dünyadaki sessizlik bu şekilde bozulunca, kalbim korku ve üzüntüyle çarpardı ama annemin benden beklediği gibi ve zaten ben de onun gaddar neşesine kapıldığımdan, onunla beraber gülerdim. Sandalyesini geriye itip ayağa kalkar, kırışık geceliğiyle, ellerini beline koyup resmin önünde dururdu. Tıpkı daha sonra, ona ait olmayan bir sesle, fiyatlar yüzünden satıcılarla kavga edeceği gibi, onun olmayan berrak ve hırçın bir genç kız sesiyle, şarkı söylemeye başlardı:

Şarkı söylemeye, yok mu hakkım
İstediğim gibi, Tulle'm için?
Viselulle, Viselulle, Viselulle.
Çekil camın altından, dostum,
başka zaman gel gene.
Don ve soğuk, yaşlı serseriyi
eve getirdi gene.

Şarkıyı sevmediğim hâlde yüksek sesle gülmem lazımdı çünkü annem beni eğlendirmek için söylüyordu onu. Ama suç benimdi, resme bakmasaydım beni fark etmeyecekti. O zaman, ellerini sakince kavuşturmuş, güzel, katı gözleri aramızdaki ıssızlığa odaklanmış hâlde, oturduğu yerde kalacaktı. Ve yüreğim daha uzun bir süre "Anne" diye fısıldayacak, bunu esrarengiz bir şekilde onun algıladığını bilecekti. Eğer onu daha uzun süre rahat bırakırsam, annem içinden, sessizce ismimi geçirip, aramızda bir bağ olduğunu bilecekti. O zaman, sevgiye benzer bir şey bütün dünyayı saracak ve Uyuz Hans'la Güzel Lili de bunu hissedecek, bir kitabın renkli resimleri olmaya devam edeceklerdi. Oysa şimdi, şarkı bittiği anda kavga etmeye, bağrışıp birbirlerinin saçlarını çekmeye başladılar. Ânında, merdivenlerdeki öfkeli çağrışmalar oturma odasına nüfuz etti, ben de ertesi gün, duvardaki acıklı resim orada yokmuş gibi davranacağım diye kendime söz verdim.

Umudun yıkıldığı böylesi zamanlarda annem şiddetli ve sinirli hareketlerle, sanki her giysi parçası ona karşı bir hakaretmiş gibi giyinirdi. Ben de giyinmeliydim. Dünya soğuk ve tehlikeli ve ürkütücü bir yerdi çünkü annemin kara öfkesi, her defasında yüzüme vurmasıyla ya da beni sobaya doğru itmesiyle sonuçlanırdı. O yabancı ve esrarengizdi ve ben, bebekken bir başka bebekle değiştirildiğimi, onun aslında benim annem olmadığını düşünürdüm. Giyindikten sonra, yatak odasındaki aynanın karşısına geçer, ince, kırmızı krepon kâğıda tükürür, onunla sertçe yanaklarını ovardı. Ben fincanları mutfağa götürürken, içimde uzun, garip kelimeler koruyucu bir zar gibi gönlümün üstünü kaplamaya başlarlardı. Bir şarkı, bir şiir, teselli veren, ritmik ve son derece hüzünlü bir şey fakat asla, günümün geriye kalan kısmında olacağını bildiğim gibi, mahzun ve üzücü değil. Parlak kelime dalgaları içimden aktıkça, artık annemin bana bir şey yapamayacağını biliyordum çünkü bendeki önemini yitirirdi.

Annem de bunu bildiğinden, gözleri soğuk bir düşmanlıkla dolardı. Ruhum böyle etkilenmişken, bana asla vurmazdı ama benimle konuşmazdı da. Bundan sonra ertesi sabaha kadar sadece bedenlerimiz birbirine yakın kalırdı ve onlar da alanın darlığına rağmen birbirlerine en hafif bir dokunuştan dahi kaçınırlardı. Duvardaki denizci eşi hâlâ kocasını hasretle gözlerdi ama annemle benim dünyamızda adama veya erkek çocuğuna ihtiyaç yoktu. Garip ve son derece hassas mutluluğumuz, sadece yalnız olduğumuzda yeşerirdi ve annem artık yaşamadığı ve onun hikâyesini gerçekten olduğu gibi anlatabilecek kimse kalmadığından benim için büyük bir değer arz eden o mutluluk, bazı ender, tesadüfi anlar dışında bir daha asla tamamıyla geri dönmedi.

2.

Çocukluğumun en dibinde, babam gülerek duruyor. Soba gibi kara ve eski ama beni korkutan hiçbir yanı yok. Onun hakkında bildiğim her şeyi bilmeye müsaadem var ve merak ettiğim başka şey varsa, tek yapmam gereken sormak. Küçük kızlara ne diyeceğini bilemediğinden, benimle kendiliğinden konuşmaz. Arada sırada başımı okşayıp kıh kıh güler. O zaman annem yüzünü buruşturur, o da hemen elini çeker. Babam erkek olduğundan ve evin geçimini sağladığından bazı haklara sahip. Annem buna katlanmak zorunda ama itiraz etmeden değil. Babam kanepeye uzandığı zaman "Sen de bizim gibi otursana," der. Kitap okuduğu zaman "Kitap okuyan bir acayip olur. Kitaplarda yazdıkları her şey yalan," der. Pazar günü babam bir bira içtiğinde annem "Onun fiyatı 26 öre. Böyle devam edersen kendimizi Sundholm'da bulacağız," der. Sundholm'da saman üstünde yatılıp, günde üç öğün tuzlanmış balık yendiğini bilsem de, bu isim, yalnız ve korktuğum anlarda içimden geçen satırların arasına giriyor, çünkü babamın bir kitabındaki çok hoşuma giden bir resim gibi güzel. Anne ve baba ile iki çocuklarını gösteren resmin ismi *İşçi Ailesi Piknikte*. Hepsi gülerek yeşil çimlere oturmuş, aralarında bulunan sefer tasından yemek yiyorlar. Dördü de, babanın yanı başında çimene saplanmış bayrağa bakıyorlar. Bayrak kıpkırmızı. Ben resmi hep baş aşağı görüyorum çünkü sadece babam kitabı okuduğu zaman ona bakabiliyorum.

O zaman annem, daha hava kararmadığı hâlde ışıkları yakıyor ve pencerenin sarı perdelerini kapatıyor. "Benim babam rezil bir ayyaştı," diyor. "Ama en azından sosyalist değildi." Babam sakin sakin okumasına devam ediyor zira biraz ağır işitir ama o da zaten sır değil. Ağabeyim Edvin oturmuş, bir tahta parçasına çivi çakıyor, ardından hepsini teker teker kerpetenle söküyor. Bir gün usta olacak. Bu çok özel bir şey. Ustaların yemek masalarında gazete kâğıdı yerine doğru düzgün masa örtüsü vardır ve çatal bıçakla yemek yerler. Asla işsiz kalmazlar ve sosyalist değildirler. Edvin yakışıklı, ben çirkinim. Edvin akıllı, ben aptalım. Bunlar ebedî gerçekler, tıpkı sokakta pastahanenin dış duvarına oyulmuş beyaz harfler gibi. "*Politiken* en iyi gazete," diyor yazı. Bir keresinde babama peki sen neden Sosyal Demokrat'ı okuyorsun diye sorduğumda, kaşlarını çatıp, homurdanmıştı. Annem ve Edvin ise, benim bu inanılmaz derecedeki aptallığım karşısında kâğıt poşet kahkahalarını patlatmışlardı.

Oturma odası binlerce akşam boyunca sıcak, ışıktan bir ada. Dördümüz her zaman oradayız, tıpkı duvarda asılı olan, babamın *Familie Journal* dergisindeki modeli kullanarak yaptığı, kukla sahnesinin sütunları arkasında saklanan kâğıt kuklalar gibi. Mevsim hep kış ve dışarıdaki dünya, yatak odası ve mutfak gibi sopsoğuk. Oturma odası zaman ve mekân içinde seyreder, ateş sobada gürler. Edvin çekiciyle epey gürültü yapsa da, babam yasak kitabın sayfalarını her çevirişinde sanki daha da yüksek bir gürültü çıkartır. Birçok sayfa çevrildikten sonra Edvin büyük kahverengi gözleriyle anneme bakar ve çekicini bırakır. "Annem şarkı söylemeyecek mi?" der. "Elbette," der annem ona gülümseyerek ve babam hemen kitabı karnının üstüne koyup, sanki bana bir şey söylemek istermiş gibi bakar. Ama babam ve ben, birbirimize söylemek istediklerimizi asla söyleyemeyiz. Edvin, ayağa sıçrayıp annemin sevdiği ve sahip olduğu tek kitabı ona uzatır. İçinde savaş

şarkıları olan bir kitap bu. Annem sayfalarını çevirirken, ağabeyim üstüne eğilir ve tabii birbirlerine dokunmasalar bile, babamı ve beni dışlayacak şekilde beraberdirler. Annem şarkı söylemeye başladığı anda, babam ellerini yasak kitabın üstünde kavuşturarak uykuya dalar. Annem yüksek ve tiz sesiyle, sanki kelimelere mesafe koyarmış gibi şarkı söyler:

Anne, sen misin anne?
Ağlamışsın sanıyorum,
Uzun yoldan geldin, yoruldun anlıyorum,
Ağlama anne, mutluyum şimdi.
Sağ ol geldiğin için, görsen de bunca dehşeti.

Annemin şarkılarının hepsi birçok bölümden ibaret ve daha birincisi bile bitmeden, Edvin tekrar çivi çakmaya başlar, babam ise yüksek sesle horlar. Edvin onun şarkı söylemesini, annemin babama kitap okumasından duyduğu öfkeyi yatıştırmak için ister. O, erkek çocuğu ve erkek çocukları, kulak verdiğinde seni ağlatıcak şarkılardan hoşlanmazlar. Annem benim ağlamamdan da hoşlanmıyor, o yüzden ben, boğazım düğümlenmiş bir vaziyette, ölümün eşiğindeki askerin savaş alanında, gerçekte orada olmadığını gayet iyi bildiğim annesinin hayaline elini uzattığı resme sadece göz ucuyla bakıyorum. Kitaptaki bütün şarkıların içerikleri aynı ve annem onları söylerken istediğimi yapabilirim çünkü kendi dünyasında bulduğu huzuru şimdi dışarıdan gelen hiçbir şey bozamaz. Alt katta boğuşup kavga etmeye başlayanları dahi duymaz. Aşağıda, uzun sarı saçları örgülü Rapunzel, onu henüz bir demet çan çiçeği karşılığında cadıya satmamış olan ailesiyle oturuyor. Fakat Prens ağabeyim yakında kuleden düşüp kör olacağını bilmiyor. Tahta parçasına çivi çakıyor ailenin gurur kaynağı. Erkek çocukları öyledirler, kızlar ise yalnızca

evlenip çocuk sahibi olurlar. Birisi onlara bakmalı, hayattan bekleyecek ya da ümit edecek başka şeyleri yoktur. Rapunzel'in annesi ve babası Carlsberg'de çalışıyor, her biri günde elli şişe bira içiyor. Akşamları eve geldiklerinde içmeye devam ediyorlar ve ben yatmadan az evvel bağırmaya, Rapunzel'i kalın bir sopayla dövmeye başlıyorlar. Okula her gün yüzünde veya bacaklarında çürüklerle gidiyor. Onu dövmekten bıktıklarında birbirlerine şişelerle, kırık sandalye ayaklarıyla saldırıyorlar ve sık sık polis gelip onları götürüyor ki nihayet eve sükûnet çöküyor. Ne annem ne babam polisten hoşlanır. Onların fikrince Rapunzel'in anne ve babası isterlerse kimse karışmadan birbirlerini öldürebilirler. "Büyüklerin görevini üstleniyorlar," diyor babam polisleri kastederek. Annem, jandarmanın babayı götürüp, nasıl hapse attıklarını sık sık anlatır. Asla unutamaz bunu. Benim babam içki içmez ve hiç hapis yatmadı. Annem ve babam birbirlerini dövmezler ve benim çocukluğum onlarınkinden çok daha iyi. Yine de alt kat sessizleştiğinde ve yatma vaktim geldiğinde korku, kara bir çember gibi bütün düşüncelerimi sarıyor. "İyi geceler," diyor annem ve kapıyı kapatıp, tekrar sıcak oturma odasına dönüyor. O zaman elbisemi, yün jüponumu, hırkamı ve her sene Noel'de hediye ettikleri uzun siyah çorapları çıkarıp, geceliğimi giyiyorum ve kısa bir müddet cam kenarına oturup, aşağıda, derinliklerdeki kara avluya ve önümüzdeki evin, sanki yeni yağmur yağmış gibi ağlayan duvarına bakıyorum. Pencerelerde nadiren ışık olur çünkü hepsi yatak odası ve saygın insanlar asla ışığı söndürmeden uyumazlar. Duvarlar arasından, kare şeklindeki ufak gökyüzü parçasını seyrediyorum ve bazen ışıldayan tek bir yıldızı. Ona akşam yıldızı diyorum ve sonra, annem gelip ışıkları söndürdüğünde, yatağıma yatmış, kapının arkasındaki elbise yığınının uzun, eğri büğrü kollara dönüşüp, boğazıma sarılmaya çalıştıklarını hayalimde gördüğümde, var gücümle o yıldızı düşünüyorum. Çığlık atmaya

çalıştığımda ancak zayıf bir fısıltı çıkartabiliyorum ve sonunda çığlığı bastığımda, bütün yatak terimden sırılsıklam olmuş oluyor. Babam kapıda duruyor, ışığı yakıyor. "Kâbus gördün, o kadar," diyor, "ben de küçükken çok çektim kâbuslardan. Ama o günler başkaydı." Bana düşünceli gözlerle bakıp, bu kadar iyi koşullar altında büyüyen benim gibi bir çocuğun kâbus görmesini pek anlayamıyor. Ben sanki çığlık sadece saçma bir kaprismiş gibi çekinerek ve özür dilercesine gülümsüyorum. Yorganı çenemin altına kadar çekiyorum çünkü erkeklerin bir kızı geceliğiyle görmemesi lazım. "İyi haydi bakalım," diyor babam ve ışığı söndürüp tekrar gittiğinde, sanki korkumu yanında alıp götürüyor çünkü şimdi, kapının arkasındaki elbiseler sadece bir yığın paçavra ve ben sakince uykuya dalıyorum. Gece, pencerenin önünden korku, kötülük ve tehlike dolu tülbentini süründürerek geçedursun, ben onu geride bırakıp uyuyorum. Gündüzleri o kadar neşeli ve aydınlık olan Istedgade'de, polis arabaları ve ambulanslar öterken, ben yorganın altında emniyet içinde saklanıyorum. Kaldırım kenarlarında kanlı kafaları çatlamış ayyaş adamlar yatıyor ve Café Charles'a girersen, seni öldürürler. Ağabeyim öyle diyor ve onun söylediği her şey doğrudur.

3.

Neredeyse altı yaşındayım ve okuma yazmayı söktüğümden, yakında okula kaydolacağım. Annem, kulak veren herkese bunu gururla anlatıyor. "Fakir çocuğunun da kafası çalışır," diyor. Belki, beni yine de seviyor? Onunla olan ilişkim yakın, acı dolu ve titrek ve sürekli beni sevdiğini gösteren bir alamet bekliyorum. Ne yaparsam hep onu memnun etmek, onu gülümsetmek, öfkesini yatıştırmak için yapıyorum. Çok yorucu bir iş bu çünkü aynı zamanda, birçok şeyi ondan saklı tutmalıyım. Bunların bazılarının ne olduğunu kendim çıkarıyorum, bazılarını babamın kitaplarında okuyorum ve bazılarını da bana ağabeyim anlatıyor. Annem geçenlerde hastaneye yatırıldığında, baksınlar diye ikimizi de Agnete teyzeyle Peter amcaya bıraktılar. Agnete annemin kızkardeşi, Peter onun zengin kocası. Bana annemin midesinin bozulduğunu söylediler ama Edvin buna gülmekten başka bir tepki göstermedi ve sonra annemin, "düşüklük" yaptığını bana izah etti. Karnında bir çocuk varmış ve içinde ölüp kalmış. O zaman, annemi göbek deliğinden aşağı doğru kesmişler ve çocuğu çıkartmışlar. Anlaşılmaz ve ürkütücüydü bu. Hastaneden döndüğünde, lavabonun altındaki kova her gün kan doluydu. Bunu ne zaman düşünsem, gözümün önünde bir resim beliriyor. Zacharias Nielsen'in öykülerinde, uzun kırmızı elbiseli, çok güzel bir kadın, ince beyaz elini göğsünün altına koymuş, gösterişli kıyafetlere bürünmüş bir beyefendiye

"Kalbimin altında bir çocuk taşıyorum," diyor. Kitaplarda bu tür şeyler güzel ve kansız, bu da beni sakinleştirip, teselli ediyor. Edvin tuhaf olduğum için okulda çok dayak yiyeceğimi söylüyor. Tuhafım çünkü babam gibi kitap okuyorum ve ayrıca oyun oynamasını beceremiyorum. Yine de annemin elini tutarak, Enghavevej okulunun kırmızı kapısından girdiğimde korkmuyorum çünkü annem son zamanlarda bende daha evvel hiç tanımadığım bir his uyandırdı ve beni benzersiz olduğuma inandırdı. Annemin üstünde yeni, düşük kemerli mantosu var, kürk yakasını kaldırmış. Krepon kâğıtla hem yanaklarını boyamış hem de dudaklarını ve kaşlarını kuyruklarını şakaklarına doğru kaldıran iki küçük balığa benzetmiş. Diğer çocukların hiçbirinin bu kadar güzel bir annesi olmadığından eminim. Benim üstümde Edvin'in yenilenmiş elbiseleri var ve Rosalia teyze sayesinde hiç belli olmuyor. Teyzem terzi ve ağabeyimi ve beni, kendi çocuklarıymışız gibi sever. Kendisinin yok.

Bomboş gözüken binaya girdiğimizde burnuma keskin bir koku geliyor. Ne olduğunu hemen çıkarıyorum ve kalbim sıkışıyor. Korkunun iyi bilinen kokusudur bu. Annem de hissediyor onu, zira merdivenleri çıkarken elimi bırakıyor. Müdürün ofisinde bizi cadıya benzeyen bir kadın karşılıyor. Yeşilimsi saçları başının üstünde kuş yuvası gibi toplanmış. Belki de bir camı kırık olduğundan, sadece tek gözünde gözlük var. Ağzını sıkı sıkı kapatmaktan dudakları yok olmuş gibime geliyor ve üstlerinden, ucu alev kırmızısı, kocaman, gözenekli bir burun fırlıyor. "Peki," diyor tanıtıma gerek duymadan, "ismin Tove, öyle mi?" Doğru dürüst bakmadığı, bir iskemle bile takdim etmediği annem, "Evet" diyor, "hatasız, okuma yazma biliyor". Kadın, sanki taşın altında bulduğu bir şeymişim gibi bana bir bakış atıyor. "Yazık," diyor soğuk soğuk, "biz kendi metodumuzla okuma yazma öğretiyoruz burada çocuklara." Annemi rezil etmeyi başardığımda hep

olduğu gibi, yanaklarım, utancımdan kıpkırmızı kesiliyor. Gururum yok oluyor, özel birisi olmaktan duyduğum kısa mutluluk harap oluyor. Annem biraz geri çekilip keyifsizce "Kendi kendine öğrendi," diyor, "bizim suçumuz değil." Ona baktığımda, aynı anda birden fazla şey seziyorum: O başka yetişkin kadınlardan daha kısa boylu, diğer annelerden daha genç ve sokağın ardındaki dünya onu korkutuyor. Ve o dünyadan ikimiz beraberce korktuğumuzda bana ihanet ediyor. Biz öylece cadının önünde dururken, annemin ellerinin bulaşık sabunu koktuğunu da algılıyorum. Bu kokudan nefret ediyorum ve derin bir sessizlik içinde okuldan tekrar çıktığımızda, kalbim annemin bundan sonra ve hayatım boyunca daima bende uyandıracağı o kızgınlık, hüzün ve merhamet kargaşasıyla doluyor.

4.

Yine de birtakım hakikatler var. Bu hakikatler sokak lambaları gibi dik ve sabit ama en azından lamba yakıcısı akşamları direklerin üstüne sihirli değneğiyle dokunduğunda lambalar değişiveriyorlar. O zaman lambalar, insanların yeşil denizin dibinde yürüyorlarmış gibi sessiz ve yavaşça hareket ettikleri gece ve gündüz arasındaki dar sınır âleminde büyük yumuşak başlı ayçiçekleri gibi ışıldıyorlar. Hakikatler asla ışıldamaz ve ilk okuduğum kitaplardan biri olan *İnsan Evladı Ditte,* gibi kalbi yumuşatmazlar. "O bir sosyal roman," diyor babam bilgiçlik taslayarak ve bu belki bir hakikat ama bana bir şey ifade etmiyor. Ona ihtiyaç duymuyorum. "Saçmalama," diyor benim gibi hakikatlerden hoşlanmayan fakat onları benden daha kolayca göz ardı eden annem. Babam nadiren de olsa anneme çok kızdığında ona "yalancının tekisin," diyor ama ben bunun doğru olmadığını biliyorum. Nasıl ki her çocuğun kendi çocukluğu varsa her insanın da kendi gerçeği olduğunu biliyorum. Annemin gerçeği babamınkinden çok farklı ama bu da babamın gözlerinin kahverengi, anneminkilerin mavi olması kadar belirgin. Neyse ki her şey öyle bir şekilde düzenlenmiş ki kalbindeki gerçekleri saklı tutabilirsin. Fakat amansız ve gri gerçekler okul tutanaklarında, dünya tarihinde, kanunda ve kilise kitaplarında yazılı bulunur. Kimse onları değiştiremez, değiştirmeye cüret de etmez, görünüşünü Başbakan Stauning'den ayırt edemediğim Tanrı bile. Gerçi,

babam Tanrı'ya inanmamı istemiyor çünkü kapitalistler Onu hep fakirlere karşı kullanmışlar.

Demek ki:

14 aralık 1918'de Kopenhag'ın Vesterbro semtinde, iki odalı, küçük bir apartmanda doğdum. Hedebygade 30A'da oturuyorduk ve A arka bina olduğunu belirtiyordu. Pencerelerinden caddeyi görebildiğiniz ön binada, daha kibar türden insanlar otururdu ve daireleri bizimkilerin tıpatıp aynısı olduğu hâlde ayda iki kron daha fazla kira ödüyorlardı. Dünya Savaşı'nın bittiği ve sekiz saatlik iş gününün uygulandığı seneydi bu. Ağabeyim Edvin Dünya Savaşı başladığında doğmuştu ve o zamanlar babam günde on iki saat çalışıyordu. Ateşçiydi ve kazandaki kıvılcımlardan, gözleri hep kan çanağı gibiydi. Ben doğduğumda 37 yaşındaydı, annemse ondan 10 yaş gençti. Babam Nykøbing Mors'da doğmuş. Evlilik dışı çocukmuş ve babasının kim olduğunu asla öğrenememiş. Altı yaşındayken nahırcılık yapmış, takriben aynı zamanda annesi, Floutrup adında bir çömlekçi ile evlenmiş. Ondan dokuz çocuğu olmuş ama babamın üvey kardeşlerini hiç görmediğimden ve babam da onlardan hiç bahsetmediğinden, haklarında hiçbir bilgim yok. Babam, on altı yaşında Kopenhag'a taşındığında, bütün ailesiyle teması kesmiş. Yazar olmanın hayalini kuruyormuş ve esasında bu isteğini asla tamamıyla yitirmemiş. Bir dergide gazeteciliği öğrenmek amaçlı çalışma fırsatı olmuş fakat bilinmeyen nedenlerden dolayı bırakmış. Ondan sonra Kopenhag'daki on sene boyunca ne yaptığı hakkında hiçbir bilgim yok, ta ki 26 yaşında Tordenskjoldsgade'deki bir pastahanede annemle karşılaşana dek. Annem on altı yaşındaymış ve babamın fırıncı asistanı olarak çalıştığı dükkânda satıcıymış. İnanılmaz derecede uzun bir nişanlık dönemleri olmuş ve annemin onu aldattığını düşündüğü için babam, birçok kere nişanı bozmuş. Zannederim, bunlar çoğunlukla zararsız eğlencelerdi. Fakat, bu iki insan sanki farklı

gezegenlerden gelmiş gibi uyumsuzdular. Babam hüzünlü, ciddi ve son derece ahlakçıydı, annem ise en azından genç kızken neşeli, şakacı, fingirdek ve burnu havadaydı. Birçok yerde hizmetçilik yapmış, ama tersine giden bir durum oluştuğu anda öylece çekip gidiyor, babam da ardından istihdam kayıt defterini ve şifonyerini toplayıp bisikletiyle onları annemin yeni çalışacağı ve yine hoşuna gitmeyecek bir şeylerin olacağı yere götürüyormuş. Bir keresinde, hiçbir yerde yumurta haşlayacak kadar uzun süre kalmadığını annem bana itiraf etmişti.

Ben yedi yaşındayken felaket bizi buldu. Annem bana daha yeni yeşil bir kazak örmüştü. Üstüme giydirdiğinde beğenmiştim. Akşama doğru babamı işten almaya gittik. Kingosgade'de Riedel & Lindegaard'da çalışıyordu. Hep orada çalışmıştı, daha doğrusu ben kendimi bildim bileli oradaydı. Biraz erken geldik ve ben kaldırım kenarında eriyen kar yığınlarına tekme atmakla oyalanırken, annem yeşil parmaklığa yaslanıp bekledi. Babam kapıdan çıktığında, kalbim daha hızlı çarpmaya başladı. Yüzü renksiz, ters ve farklıydı. Annem, hızla yanına gitti. "Ditlev," dedi, "ne oldu?" Babam kafasını yere doğru çevirdi. "Kovuldum," dedi. Bu kelimeyi bilmesem de ifade ettiği çaresiz derdi sezdim. Babam işsiz kalmıştı. O güne dek sadece başkalarının başına gelebilecek şeye, bu defa biz hedef olmuştuk. Şimdiye dek, ta benim her pazarki dokunulmaz 5 öreme kadar her iyiliğin kaynağı olan Riedel & Lindegaard, gaddar ve korkunç bir ejderhaya dönüşmüş, babamın kaderine, bize, farkına bile varmadığı yeni yeşil kazağıma aldırmadan, babamı alevli ağızından kusmuştu. Eve dönerken, hiçbirimiz konuşmadık.

Elimi annemin avucuna sokuşturmaya çalıştığımda, kolumu şiddetle itti. Yukarıya, oturma odasına geldiğimizde, babam utana sıkıla anneme baktı: "Eh," dedi, siyah bıyığını iki parmağıyla okşayarak, "işsizlik maaşı öyle çabucak tükenmez."

– 43 yaşındaydı, sağlam bir iş edinmek için yaşı geçmişti. Yine de sendika desteğinin tükendiğine ve fakir yardımından söz edildiğine yalnızca bir kere denk geldim. Bu bitlenmek ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na benzer derecede silinmez bir utanç lekesi olduğundan, ağabeyim ve benim yatma vaktimizden sonra fısıldayarak konuşuldu. Fakir yardımı, oy hakkını kaybetmek demekti. Hiçbir zaman midenin kazındığı türden bir açlık çekmedik ama, günlerdir kahve içip, bir okul çantası dolusunu 25 öreye sattıkları bayat hamur işi yedikten sonra, bizden daha zenginlerin kapılarından gelen yemek kokularında hissedilen yarım-açlığı tattım.

Alışverişi ben yapıyordum. Her pazar sabahı annem beni saat altıda uyandırıyor, iyice sığınmış olduğu yorganın altından, babamın hâlâ yanında uyuduğu, evlilik yatağından emirlerini veriyordu. Daha avluya inmeden, buz kesmiş parmaklarımla çantayı kapıp, günün bu saatinde kapkaranlık olan merdivenlerden koşa koşa iniyordum. Avluya açılan kapıyı araladıktan sonra, bu aşağılık görevi yerine getirdiğimi kimsenin görmemesi için, her köşeyi ve ön binanın pencerelerini gözetliyordum. Bayat ekmek almak, Vesterbro semtinin 1930'lardaki tek sosyal hizmet kurumu olan Carlsbergvej okulunun aş ocağında yemek yemek kadar ayıptı. Buna da Edvin'in ve benim iznimiz yoktu. Bu arada bizim sokakta, yarımızın durumu aynı olduğu hâlde, babanın işsiz olması da ayıp sayılırdı. O yüzden, bu rezilliği en abartılı yalanlarla örtbas ediyorduk ki bunlardan en yaygın olanı, babanın yapı iskelesinden düştüğü için hastalık izninde olmasıydı. Tøndergade'deki pastanenin önünde çocuklar sokak boyunca yılankavi bir kuyruk oluşturuyordu. Herkes ellerinde çantalarıyla bekleyip hamur işinin bu pastanede, hele taze çıktığında ne kadar lezzetli olduğu hakkında laklak ediyordu. Benim sıram geldiğinde çantamı tezgâha koydum, fısıldayarak vazifemi belirttim ve yüksek sesle ekledim "Tercihen kremalı

pastalardan olsun." Annem, benden bilhassa beyaz ekmek almamı istemişti. Eve dönerken, dört beş tane bayatlamış kremalı pastayı tıkınıyor, paltomun koluyla ağzımı siliyordum ve annem, çantayı didiklemek için dibine kadar dalsa bile asla yakalanmıyordum. İşlediğim suçlar için nadiren cezalandırılıyordum, ya da hiç. Annem sık sık ve sertçe dövüyordu beni ama genelde rastgele, haksız yereydi. Ceza esnasında, gizli bir utancı andıran, gözlerimi yaşlarla dolduran ve aramızdaki acı mesafeyi genişleten derin bir üzüntü duyuyordum. Babam bana asla vurmazdı. Aksine iyi davranırdı. Çocukluğumun bütün kitaplarının sahibi oydu ve beş yaşımda bana, doğum günü hediyesi olarak verdiği Grimm Kardeşlerin Masalları olmasaydı, çocukluğum boz ve hüzünlü olacak, cehalet içinde geçecekti. Yine de ona karşı içten duygular barındırmıyordum ve o, kanepede oturmuş, durgun, irdeleyici bakışıyla, asla ne olduğu açığa çıkmayan ama sanki bana hitaben, bir şey söyleyecek veya yapacakmış gibi baktığında, kendime sık sık bundan dolayı sitem ediyordum. Ben anamın kızıydım, Edvin babasının oğluydu ve bu, doğanın değişmez bir kanunuydu. Bir keresinde ona "Baba, ızdırap ne demek?" diye sordum. Bu sözü Gorki'de bulmuştum ve çok hoşuma gitmişti. O, bıyıklarının kalkık uçlarını okşayıp, uzun uzun düşündü. "Bu Rusça bir tabir," dedi sonunda. "Acı, sefalet, keder demek. Gorki büyük bir şairdi." Coşkuyla, "Ben de şair olmak istiyorum," dedim. Hemen kaşlarını çatıp tehdit edercesine "Kendini ne sanıyorsun sen!" dedi. "Kız çocuğundan şair olmaz." Annem ve Edvin bu abes fikrime güledursunlar, ben kırgın ve üzgün, tekrar kendi içime çekildim. Bundan sonra hayallerimi asla kimseye anlatmamaya karar verdim ve çocukluğum boyunca da bu karardan caymadım.

5.

Akşam vakti ve her zamanki gibi yatak odasının soğuk cam kenarına oturmuş, avluya bakıyorum. Benim için günün en mutlu saati. İlk korku dalgası yatışmış, babam iyi geceler deyip tekrar sıcak oturma odasına döndüğünden beri, kapının arkasındaki elbise yığını beni korkutmuyor. Yukarıya, akşam yıldızına doğru bakıyorum. Tanrı'nın şefkatli gözü gibi beni dikkatlice izliyor ve bana gündüzleri olduğundan daha yakın. Bir gün, içimden geçen bütün kelimeleri kâğıda dökeceğim. Bir gün, başkaları onları bir kitapta okuyacak ve bir kızın, her şeye rağmen şair olabileceğine şaşacaklar. Annem ve babam, benimle Edvin'den daha çok gurur duyacaklar ve okulda uyanık (ama henüz karşılaşmadığım) bir öğretmen "Ben onu daha çocukken fark etmiştim. Kendine özgü bir şey vardı onda!" diyecek. Kelimeleri yazmayı çok istiyorum ama ondan sonra kâğıtları nereye saklayabilirim ki? Annemlerin bile kilitlenebilen bir çekmeceleri yok. İkinci sınıfa gidiyorum ve ilahi yazmak istiyorum çünkü bildiğim en güzel şey o. Okulun ilk gününde, *Şükür olsun Tanrı'ya, güzeldi uykumuz,* ilahisini söyledik. "Kuş gibi dinç şimdi, denizdeki balık gibi diri, akıyor sabah güneşi, camdan içeri" kısmına geldiğimizde, o kadar sevinip duygulandım ki gözyaşlarına boğuldum ve diğer çocukların hepsi, 'tuhaflığım' gözlerimi yaşarttığında annem ve Edvin nasıl gülüyorsa, öyle güldüler. Sınıf arkadaşlarım beni hâlâ aşırı derecede gülünç buluyorlar ve ben de

palyaçoluğa alıştım, hatta bu rolde acı bir teselli buluyorum çünkü malum aptallığımla beraber, beni farklı olan herkese yaptıkları garip kötülüklere karşı koruyor.

Deliğinden çıkan bir sıçan gibi, kemerli kapıdan dışarı bir gölge sıvışıyor. Karanlığa rağmen onun sübyancı olduğunu görebiliyorum. Önünde bir engel olmadığını bildiğinden, şapkasını alnına doğru indiriyor, koşarak pisuvara giriyor ve kapıyı arkasından aralık bırakıyor. İçerisini göremesem de ne yaptığını biliyorum. Ondan korktuğum günler geride kaldı ama annem için öyle değil. Kısa süre evvel, benimle Svendsgade'deki polis istasyonuna gidip, bu sapığın binadaki kadınları ve çocukları nasıl rahatsız ettiğini bir polis memuruna tiksinerek, öfkesinden titreyerek anlattı. "Ödünü kopardı küçük kızımın," dedi. Polis memuru: "Sübyancı, önünde üstünü açtı mı?" diye sordu, ben de şüphe bırakmayacak şekilde "Hayır," dedim. Bu ifadeyi sadece: *Başımızın üstünü açtık, Bayrağımız dalgalandığında,* mısrasından biliyordum ve adam hakikaten şapkasını çıkarmamıştı. Eve döndüğümüzde, annem babama: "Polisin bir şey yapacağı yok," dedi. "Bu ülkede ne hak ne kanun diye bir şey kalmış."

Kemerli kapının menteşeleri gıcırdayarak açılıyor, odadaki ve içimdeki derin sükûnet kahkahaların, şarkıların ve küfürlerin istilasına uğruyor. Kimin geldiğini daha iyi görebilmek için kafamı uzatıyorum. Rapunzel, babası ve onun içki arkadaşı "Teneke Burun". Kız iki adamın arasında, onun boynuna kol atmışlar, yürüyorlar. Altın saçları sanki görünmez bir lambanın ışığını yansıtırcasına parıldıyor. Bağıra çağıra, avlunun bir köşesinden diğerine sendeleyerek yürüyorlar ve az sonra gürültüleri merdivenlerden geliyor. Rapunzel'in ismi Gerda ve hemen hemen yetişkin. En az 13 yaşında. O, geçen yaz, Uyuz Hans ve Güzel Lili ile beraber, çingene arabasında en küçük çocuklara bakıcılık yaptıktan sonra, annem: "Bu turda, Gerda galiba sadece uyuz olmakla yetinmedi," dedi.

Çevresinde sık sık dolandığım avlunun çöplük köşesindeki büyük kızlar da buna benzer bir şey demişlerdi. Alçak sesle ve kıkırdayarak söylemişlerdi bunu ve ben, yalnız Uyuz Hans ve Rapunzel hakkında utanç verici, edepsiz, açık saçık bir şey olduğunu çıkarabilmiştim. O zaman bütün cesaretimi toplayıp anneme, Gerda'ya esasında ne olduğunu sorduğumda: "Ay, ne aptalsın sen!" demişti kızgın ve sabırsızca. "Kızlığını kaybetti, o kadar." Ve ben yine de bir şey anlamamıştım.

Yukarıya, bulutsuz, ipeksi gökyüzüne bakıyorum ve ona daha yakın olmak için camı açıyorum. Sanki o anda, Tanrı yumuşak çehresini yavaşça yeryüzüne doğru eğiyor ve büyük kalbi benimkinin hemen yanında usul usul atıyor. Kendimi çok mutlu hissediyorum, içimden uzun uzun, hüzünlü dizeler geçiyor. İster istemez, yakın olmam gereken insanlardan ayrılıyor bu beni. Ne Tanrı'ya inanmam ne de konuştuğum lisan annemlerin hoşuna gidiyor. Öte yandan, onların lisanı da beni tiksindiriyor çünkü söylemek istediklerini bir türlü ifade edemeyen, aynı kaba saba kelimeleri, ibareleri kullanıyorlar hep. Annemin bana verdiği hemen hemen her emir: "Tanrı yardımcın olsun eğer–" diye başlıyor. Babam Tanrı'ya Jutland lehçesi ile beddua ediyor ve bu belki o kadar aykırı olmasa da, kulağa daha hoş geldiği söylenemez. Noel akşamı, ağacın etrafında halka oluşturup, Sosyal Demokratik mücadele şarkıları söylediğimizde, korku ve utançtan kalbim buruluyor çünkü etrafımızdaki en ayyaş, en imansız evlerde bile, o güzel ilahilerin söylendiğini duyabiliyoruz. Anne ve babaya saygı göstermeli, ben de bunu yerine getirdiğime kendimi inandırıyorum ama, bunu yapmak şimdi, küçükken olduğundan daha zor.

İnce, serin bir yağmur yüzüme serpiştiriyor ve pencereyi tekrar kapatıyorum. Yine de aşağıdaki derinliklerde, sokak kapısının sessizce açılıp kapandığını duyabiliyorum. Zarif bir varlık, o anda küçük adımlarla sanki şeffaf, narin şemsiyesi

onu havada tutarcasına, koşarak avludan geçiyor. Bu Ketty, yanımızdaki apartmanda oturan peri gibi güzel kadın. Uzun, sarı ipekten elbisenin altında topuklu, gümüş ayakkabıları var. Üstüne, Pamuk Prenses'i andıran beyaz bir kürk giymiş. Ketty'nin saçları da abanoz gibi simsiyah. Bu, kısacık bir an sürüyor ve akşamdan akşama kalbimi sevinçle dolduran o güzel görüntü, kemerli kapının altında tekrar gözden kayboluyor. Ketty her akşam bu saatlerde dışarı çıkıyor. "Çocuk sahibi olanlar için bu bir rezalet," diyor babam ama ne demek istediğini anlamıyorum. Annem hiç sesini çıkarmıyor çünkü gündüzleri, ikimiz sık sık Ketty'nin oturma odasında, kahve veya sıcak çikolata içiyoruz. Bütün mobilyaları kırmızı kadifeyle kaplı harika bir oturma odası. Abajurlar dahi kırmızı ve Ketty annemden daha genç olsa da renkleri onun gibi al ve ak. Beraber çok gülüşüyorlar ikisi, ve neyin bu kadar komik olduğunu anlamasam da ben de bazen gülüyorum. Ama Ketty benimle ilgilenmeye başladığında annem beni dışarı yolluyor çünkü bu hoşuna gitmiyor. Benimle konuşmayı seven Rosalia teyzeyle olduğu gibi. "Çocuğu olmayan kadınlar, hep başkalarının çocuklarını iş edinirler," diyor annem. Sonra Ketty'yi, annesini avluya bakan sobasız odada bırakıp, salona gelmesine hiç izin vermediği için kötülüyor. Annesinin ismi Bayan Andersen ve bu, anneme göre "kapkara bir yalan" çünkü aslında hiç evlenmemiş. Evlilik dışı çocuk doğurmanın büyük bir günah olduğunu biliyorum ve Kitty'nin, annesine neden öyle kötü davrandığını anneme sorduğumda "Babasının kim olduğunu söylemek istemediğinden," diyor. İnsan bu kadar korkunç şeyleri düşündüğünde, kendi ailesinde düzenli bağların olmasına şükrediyor.

Ketty gözden kaybolduğunda, pisuvar kapısı yavaşça açılıyor ve sübyancı, yengeç gibi, ön evin duvarı boyunca yan yan yürüyüp kemerli kapıdan çıkıyor. Ben onu tamamen unutmuştum.

6.

Çocukluk tabut gibi uzun ve dar, kendi kendine içinden çıkmak mümkün değil. Hep ortada, herkesin gözü önünde, tıpkı Güzel Ludvig'in tavşan dudağı gibi. O da Güzel Lili'ye benzer şekilde o kadar çirkin ki, bir annesi olduğunu farz etmek imkânsız. Çirkin ve bahtız olan her şeye güzel lakabı takılır ama neden, kimse bilmez. Çocukluğun içinden çıkmak mümkün değil, üstüne koku gibi siner. Her çocukluğun kendine has bir kokusu vardır. Diğer çocuklarınkini algılarsın. Kendi kokunu bilemediğinden, diğerlerinden daha kötü olmasından korkarsın bazen. Çocukluğu kül ve kömür kokan bir kızla konuşadursun, birden o, senin çocukluğunun pis kokusunu algıladığından geriye doğru bir adım atar. Gizlice yetişkinlere bakarsın. Çocuklukları içlerinde, artık kimsenin ne aklına gelen ne de ihtiyacı olan eski, güvelenmiş, delik deşik, bir battaniye gibi durur. Dış görünümlerinden, bir çocukluk geçirdikleri belli olmaz ve o dönemi, suratlarında yara ve derin izler bırakmadan nasıl atlattıklarını sormaya da cüret edemezsin. Gizli, kestirme bir yoldan gittiklerinden, yetişkin hâllerine çok evvelinden, daha yaşı gelmeden büründüklerinden şüphelenirsin. Bir gün, evde yalnızken yapmışlardır bunu çünkü çocuklukları kalplerini üç demir kemer gibi sarar, tıpkı Grimm masalındaki Demir Hans gibi, ki onun kemeri efendisi özgür bırakıldığında, kopup yere düşer. Ama böyle kestirme bir yol bilmiyorsan, çocukluğuna katlanıp,

saatten saate, sayısız yıllar boyunca onu tüketip durmalısın. Ancak ölüm seni ondan kurtarabilir. O yüzden ölümü sık sık düşünürsün, onu beyazlara bürünmüş, müşfik bir melek olarak görür, bir gece, gözlerini bir daha açılmayacak şekilde öpeceğini hayal edersin. Annemin büyüdüğüm zaman beni seveceğine inanıyorum hep, tıpkı şimdi Edvin'i sevdiği gibi. Çünkü çocukluğum onu da beni sinirlendirdiği kadar çok sinirlendiriyor ve yalnızca birden onu unutuverdiğinde beraber mutlu oluyoruz. O zaman benimle arkadaşlarıyla veya Rosalia teyzeyle konuştuğu gibi konuşuyor, ben de hâlâ çocuk olduğum aniden aklına gelmesin diye, cevaplarımı kısa tutuyorum. Elini bırakıp, aramıza biraz mesafe koyuyorum ki çocukluğumun kokusunu duymasın. Genelde, Istedgade'de alışveriş yaparken oluyor bu. Genç kızken ne kadar eğlendiğini anlatıyor. Her akşam dans etmeye gidermiş, pisti asla bırakmazmış. "Her gece, yeni bir sevgilim vardı," diyor kah kah gülerek, "ama Ditlev'le karşılaşınca işin rengi değişti tabii." Ditlev benim babam ve o, nasıl anneme "anne" veya "anacığım" diye hitap ederse, annem de ona hep "baba" der. Bana öyle geliyor ki bir zamanlar, annem mutlu ve şimdikinden farklı birisiydi fakat Ditlev'le karşılaşmasıyla, bütün bunlar bir anda sona erdi. Ondan bahsettiği zaman, sanki babam değil de güzel, aydınlık ve neşe dolu olan her şeyi ezip, mahveden karanlık bir ruh. Ve keşke bu Ditlev denen adam hayatına hiç girmeseydi, diye düşünüyorum. Genellikle, babamın ismini anmasıyla çocukluğumun farkına varması bir oluyor. Kızgın ve tehdit edercesine çocukluğuma bakarken, göz bebeğinin etrafındaki koyu çember daha da kararıyor. Çocukluk, korkudan titreyerek, ümitsizce, parmak uçlarına basarak kaçmaya çalışsa da, henüz çok küçük ve ancak seneler sonra ıskartaya çıkarılabilir.

Çocukluğunun içi dışı böyle aşikâr ve rezil olan insanlara çocuk denir ve onlara istediğin gibi davranabilirsin çünkü

sana zarar veremezler. Eğer son derece kurnaz değillerse ne silahları ne de maskeleri vardır. Ben öyle kurnaz bir çocuğum, aptallığım benim maskem. Kimsenin maskemi kaldırmaması için devamlı tetikte olmam lazım. Ağzımı hafif açık bırakıp, sanki önümdeki boşluktan başka şey görmüyormuş gibi bakıp duruyorum. İçimde ezgiler uyanmaya başladığında, maskemde delikler oluşmasın diye özellikle dikkat ediyorum. Büyüklerin hiçbiri kalbimdeki şarkıyı, gönlümdeki kelime derlemelerini sevmiyor. Ama onlardan haberleri var çünkü içimden, gizli bir kanal vasıtasıyla parça parça akıyorlar ve bu kanalın nerede olduğunu bilmediğimden, ağzını tıkayamıyorum. "Sen, kendini bir şey mi sanıyorsun?" diye soruyorlar şüpheyle ve ben, kendimi bir şey zannetmeyi aklımın ucundan bile geçirmediğime dair onları temin ediyorum. Okulda: "Ne düşünüyorsun sen? Söylediğim son cümle neydi?" diyorlar fakat, kafamda neler döndüğünü asla tamamıyla kestiremiyorlar. Yalnız avludaki veya sokaktaki çocuklar bunu yapabiliyor. "Aptalmışsın gibi davranıyorsun ama," diyor büyük bir kız ve tehdit edercesine üstüme yürüyor, "hiç de aptal değilsin". Beni sorguya çekiyor. Bir sürü kız, sessizce etrafıma toplanıp gerçekten aptal olduğumu ispatlamazsam içinden çıkamayacağım bir halka oluşturuyorlar. Bütün ahmak cevaplarımdan sonra, durumun açığa çıktığına inanıyorlar ve halkayı istemeye istemeye hafifçe aralıyorlar ki ancak içinden çıkıp kendimi kurtarıyorum. "Olmadığın bir şeymişsin gibi davranma, anlaşıldı mı?" diye hocalık taslayarak uyarıyor birisi arkamdan.

Çocukluk karanlık ve bodrum katına kapatılıp, unutulmuş küçük bir hayvan gibi devamlı inliyor. Soğuk havada buharlaşan nefesin gibi ağzından tütüyor, bazen çok küçük, bazen çok büyük geliyor. Asla tamamen uymuyor. Onu ancak üstünden eski bir deri gibi sıyrıldığı gün sakince gözden geçirebilir, ondan, atlatmış olduğun bir hastalıkmış gibi bahsede-

bilirsin. Çoğu yetişkinler, mutlu bir çocukluk geçirdiklerini söylerler ve buna belki kendileri inansalar da ben inanmıyorum. Bana kalırsa, sadece onu unutmayı başarmışlar. Annem, çocukken mesut değildi ve onun çocukluğu, diğer insanlara nazaran içinde, o kadar saklı değil. Bana, küçükken alkolik babasının hezeyan ettiğinde, üstüne yıkılmasın diye hepsinin duvarı ayakta tutmaları gerektiğini ve bunun ne kadar korkunç olduğunu anlatıyor. "Yazık, onun adına üzüldüm," dediğimde: "Yazık mı?" diye bağırıyor. "Kendi suçuydu pis ayyaşın. Günde bir şişe kanyak içerdi. Sonunda, kendini asmayı akıl ettiğinde, her şeye rağmen hepimiz için daha iyi oldu." Ayrıca annem diyor ki "Beş küçük kardeşimi öldürmüştü o. Beşikten çıkarıp, kafalarını duvara vurarak ezmişti." Bir keresinde, annemin kardeşi, Rosalia teyzeme bu doğru mu diye sormuştum, o da: "Tabii ki doğru değil," demişti. "Öldüler, o kadar. Babamız mutsuz bir insandı ama öldüğünde, annen sadece dört yaşındaydı. Ninenin, babamıza duyduğu nefret, ona da geçti." Ninem, onların annesi ve artık yaşlı olmasına rağmen, sanırım, ruhunda nefretle doldurulabilecek bol yer var. Ninem Amager'de oturuyor. Saçları tamamen ağarmış ve sadece siyah elbiseler giyiyor. Annem ve babamla olduğu gibi, ona da hep resmiyetle hitap etmem gerekiyor, bu da bütün konuşmalarımızı zorlaştırıp, tekerrürlerle dolduruyor. Ekmeği kesmeden evvel istavroz çıkarıyor ve tırnaklarının kesiklerini hep sobada yakıyor. Neden öyle yaptığını sorduğumda, bilmediğini söylüyor. Annesi de öyle yaparmış. Bütün yetişkinler gibi, çocukların soru sormasından hoşlanmıyor ve kısa kısa cevaplar veriyor. Ne tarafa dönersen dön, çocukluğun sert ve sivri kenarlarına çarpıp, canını acıtıyorsun ve çocukluk seni tamamen parçalamadan evvel bitmek bilmiyor. Öyle görünüyor ki herkesin çocukluğu kendine has ve birbirinden çok farklı. Mesela ağabeyimin çocukluğu gürültülü patırtılı, benimkisi ise sessiz, gözlemci ve tetikte. Benim çocukluğumu

kimse sevmez ve ona kimsenin ihtiyacı yok. Bir gün fazlasıyla uzayıveriyor ve annemin yanında ayakta durduğumda, gözlerinin içine bakabiliyorum. "Uykunda büyürsün," diyor. O zaman, geceleri kendimi uyanık tutmaya çalışsam da uykuya yenik düşüyorum ve sabahları kalkıp ayaklarıma baktığımda aradaki mesafe başımı döndürüyor. "Zürafaya bak!" diye bağırıyor sokaktaki çocuklar arkamdan. Böyle devam ederse, bir gün, bütün devlerin yetiştiği Büyük Moğol'un yanına gitmem gerekecek. Çocukluk canımı acıtıyor şimdi. Büyüme sancıları diyorlar buna ve ancak yirmi yaşına bastığında geçermiş. Babam gibi, dünya ve toplum hakkında her şeyi bilen Edvin öyle diyor. Babam onu politik toplantılara götürüyor ve anneme göre, sonunda polis onları tutuklayacak. Böyle şeyler söylediği zaman onu dinlemiyorlar çünkü o da politikadan benim kadar az anlıyor. Ayrıca babamın sosyalist ve sendika üyesi olduğu için iş bulamadığını, resmini, denizci karısının yanına astığı Stauning'in, bir gün başımızı belaya sokacağını söylüyor. Fælledparken'da defalarca görüp konuşmalarını dinlediğim Stauning'i ben seviyorum. Onu seviyorum çünkü uzun sakalı rüzgârda neşeyle dalgalanıyor ve istese, başbakan olarak burnu havada dolaşabilecek olsa da işçilere "yoldaşlar" diye hitap ediyor. Bence, annem politika konusunda haksız ama bu tür mevzularda, bir kızın ne düşündüğü kimsenin umurunda değil.

Bir gün, çocukluğum kan kokuyor, bunu fark etmemem, bilmemem imkânsız. "Artık çocuğun olabilir," diyor annem. "Daha çok erken, 13 yaşını bile doldurmadın." Çocuk nasıl yapılır biliyorum çünkü annemlerle aynı odada yatıyoruz, zaten istesen de bilmemek mümkün değil. Ama, yine de bir bakıma bilmiyorum ve her an, yanımda küçük bir bebekle uyanabileceğimi sanıyorum. İsmini, Bebek Maria koyacağım çünkü o bir kız çocuğu olacak. Oğlanları sevmiyorum, zaten onlarla oynamam yasak. Sevip, hayran olduğum tek

oğlan Edvin ve sadece onunla evlenmenin hayalini kuruyorum. Ama insan ağabeyiyle evlenemez, öyle olmasaydı bile o beni istemez. Bunu birçok defa söyledi. Herkes ağabeyimi seviyor ve sık sık onun çocukluğunun ona, benimkinin bana uyduğundan daha iyi uyduğunu düşünüyorum. Onun çocukluğu terzi yapımı. Ağabeyimle beraber, dengeli bir şekilde genişliyor. Oysa benimki, benden tamamıyla farklı olan, gayet iyi uyuşacağı başka bir kız için yapılmış. Aklımdan böyle düşünceler geçtiğinde, maskem daha da aptallaşıyor çünkü kimseye bu tür konulardan bahsedemiyorum ve hep, beni dinleyip anlayacak gizemli bir kişiyle karşılaşmanın hayalini kuruyorum. Böyle insanların bulunduğunu kitaplardan biliyorum ama onlara çocukluğun sokağında asla rastlanılmıyor.

7.

Istedgade, çocukluğun sokağı. Ritmi her zaman damarlarımda atıyor, sesi tıpkı birbirimize sadakat yemini ettiğimiz eski günlerdeki gibi, devamlı kulaklarıma erişiyor. Hep sıcak ve aydınlık, neşeli ve heyecan dolu. Etrafımı tamamen sarıyor, sanki sırf hayatımı yaşamam için gereken kişisel ihtiyaçları karşılasın diye yaratılmış. Burada, küçükken annemin elinden tutarak yürüdüm, bir yumurtanın Irma'da 6 öre, yarım kilo margarinin 43 öre, yarım kilo at etinin 58 öre olduğu gibi önemli şeyler öğrendim. Annem, yiyecekler dışında her şey için pazarlık ediyor, dükkâncılar çaresizlikten ellerini ovuşturuyor, işler böyle devam ederse iflas bayrağını çekeceklerine yemin ediyorlar. Üstelik annem o kadar harikulade cüretkâr ki, babamın giymiş olduğu gömlekleri mağazada yepyenileriyle değiştiriyor. Bir dükkânın kapısından girip, kuyruğun en arkasına geçiyor, tiz bir sesle: "Artık benim sıram geldi ama," diye bağırıyor. "Yeter artık, çok bekledim." Onunla beraber eğleniyorum ve Kopenhag usulü kıvrak zekâsına, laf cambazlığına hayranlık duyuyorum. Küçük kahvehanelerin önünde, işsizler aylaklık ediyor, annemin arkasından ıslık çalıyorlar ama o, onları hiç adamdan saymıyor. "Bari baban gibi eve kapansalar," diyor. Ama iş aramaya gitmediği zaman babamın kanepede eli boş oturduğunu görmek son derece iç karartıcı. Bir dergide şu satırı okudum: "Oturup boş boş bakmak, Tanrı'nın hünerle yoğurduğu şu

iki yumruğa." İşsizler hakkında bir şiir bu ve bana babamı anımsatıyor.

Oyun alanı ve okul çıkışından akşam yemeğine kadar vakit geçirilen yer olarak Istedgade, ilk defa, Ruth'la tanıştığımda belli oluyor. O zaman ben dokuz, Ruth ise yedi yaşındaydık. Apartmandaki bütün anne babalar, hafta boyunca çektikleri angaryadan veya kasvetten sonra geç kalktıkları için, çocukları oynasınlar diye avluya saldıkları bir pazar sabahı fark ediyoruz birbirimizi. Büyük kızlar her zamanki gibi çöplük köşesinde toplanmış, birilerini çekiştiriyorlar, küçüklerse seksek oynuyor. Hiç beceremediğim bir oyun bu, ya çizgiye basıyorum ya da havadaki ayağımı yere sürtüyorum. Amacın ne olduğunu bir türlü kavrayamıyorum ve oyunu son derece sıkıcı buluyorum. Birisi oyun dışısın diyor, ben de boyun eğiyorum, gidip duvara yaslanıyorum. O anda, avluya inen arka merdivenin basamaklarında hızlı hızlı adımlar patırdıyor ve ufak, kızıl saçlı, yeşil gözlü ve burun direğine kahverengi çiller serpiştirilmiş bir kız fırlıyor dışarı. "Merhaba," diyor sırıtarak. "Benim adım Ruth." Ben de beceriksizce ve utangaç bir tavırla kendimi tanıtıyorum çünkü yeni çocukların, bu kadar pervasızca ortaya atılmalarına kimse alışık değil. Herkesin gözü Ruth'un üstünde ama o sanki bunun farkında değil. "Bir koşu bakkala gidip sakız alalım mı?" diyor bana. Ben bizim pencereye tereddütle bir bakış attıktan sonra, tıpkı önümüzdeki birçok sene boyunca, ta ki ikimiz de okulu bitirip aramızdaki derin farklılıklar belirginleşinceye kadar yapacağım gibi, onun peşine takılıyorum.

Şimdi bir arkadaşım var, dolayısıyla anneme daha az bağımlıyım ve o, tabii ki Ruth'tan hoşlanmıyor. "Evlatlık çocuğun bahtı açık olmaz," diyor annem karamsarca ama yine de onunla oynamamı yasaklamıyor. Ruth'un anne ve babası, asla Ruth kadar sevimli bir şeyi dünyaya getiremeyecek, koca ve çirkin birer insan. Babası garson ve ayyaşın teki. Annesi

şişman, astımlı ve en ufak bir nedenden Ruth'u dövebiliyor. Ruth'un umurunda değil. Dayakları üstünden silkeliyor, paldır küldür arka merdivenlerden iniyor, pırıl pırıl beyaz dişlerinin her birini göstererek sırıtıyor ve neşeyle "Canı cehenneme, cadı karının," diyor. Ruth'un küfürleri ne çirkin ne de kırıcı çünkü sesi Huysuz Küçük Teke'ninki gibi tiz ve hayat dolu, ağzı kırmızı ve kalp şeklinde, üst dudağı küçük ve kalkık. Bakışı, korku tanımayan adamınki gibi kudretli. O benim olamadığım her şey ve benden ne yapmamı isterse yapıyorum. Çocuk oyunlarından benim kadar az hoşlanıyor. Bebeklerine dokunmuyor bile, bebek arabasını da sadece kaçamak yaptığımızda, sıçrama tahtası olarak kullanıyor. Bunu pek sık yapmıyoruz aslında çünkü ya kapıcı bizi kovalıyor ya da pencerelerden her şeyi görebilen uyanık annelerimiz bizi paylıyor. Ancak Istedgade'de kimsenin gözetimi altında değiliz ve kötü yola o zaman sapıyorum. Hırsızlık yapmayı becerememediğimi Ruth tatlı ve sevecen bir şekilde kabulleniyor. Onun yerine, dükkândaki satıcıya ne zaman Amerikan sakızı geleceğini sorup, dikkatini eline geleni kapan Ruth'un küçük, çevik şahsından aksi yöne çekmek bana düşüyor. En yakındaki apartmana sığınıp, ganimeti paylaşıyoruz. Bazen, dükkânlara girip art arda bir sürü ayakkabı ve elbise deniyoruz. En pahalı olanları seçip, nazikçe dükkâncıdan onu bize lütfen ayırmasını, annemizin sonra gelip parasını ödeyeceğini söylüyoruz. Daha kapıdan bile çıkmadan zevkle kıkırdamaya başlıyoruz.

Bütün bu uzun arkadaşlığımız boyunca, Ruth'a karşı kendimi ele vereceğimden, benim esasında nasıl birisi olduğumu fark edeceğinden korkuyorum. Onu sevdiğimden ve en kuvvetlimiz o olduğundan, kendimi onun yankısına dönüştürüyorum, ama gönlümün derinliklerinde ben hâlâ benim. Bu sokağın ötesinde bir geleceğin hayallerini kuruyorum, oysa Ruth, asla kopamayacak şekilde ona içten bağlı. Böyle, aynı kandanmış gibi davranmakla onu kandırdığımı hissediyo-

rum. Ona manevi bir borcum olduğunu hissediyorum ve bu, korku ve belirsiz bir suçluluk duygusuyla beraber kalbime işliyor, gelecekte hayatımın bütün yakın ve kalıcı bağlarında olacağı gibi, ilişkimizi etkiliyor.

Hırsızlık meselesi bir gün aniden son buluyor. Ruth bir kavanoz dolusu portakal reçelini mantosunun altına sokup yürüterek marifetini gösteriyor, ardından karnımız ağrıyıncaya kadar tıkınıyoruz. Aşırı derecede doyduktan sonra, kalan reçeli dopdolu olduğundan kapanamayan çöp kutusuna atıyoruz. Sıçrayıp kapağın üstüne oturuyoruz. Ruth birden "Bu işi neden hep benim yapmam lazım, anlamıyorum ki?" diyor. "Çalıntı malı satan, malı çalanla eştir," diyorum ürkek ürkek. "İyi ama, yine de," diyor Ruth somurtarak, "arada sırada sen yapsan ne olur?" Talebinin makul olduğunu kabul ediyorum ve sıkılarak, gelecek sefere hırsızlığı benim yapacağıma söz veriyorum. Ama, çok uzak bir yerde olması gerektiği konusunda ısrar ediyorum ve Søndre Boulevard'da, yeterince ıssız gözüken bir bakkal seçiyorum. Ruth kapıyı usulca açıyor ve arkasında, uyuklayan vicdanını temsil edebilecek uzun gölgesiyle içeri dalıyor. Dükkân boş ve arka odaya açılan kapının camı yok. Tezgâhın üstünde, tanesi 25 öreye, kırmızı ve yeşil folyoya sarılı çikolata çubuklarıyla dolu bir kâse duruyor. Heyecan ve korkudan benzim atmış, gözlerim kâseye çivili. Elimi kaldırıyorum ama, görünmez kuvvetler onu geri tutuyor. Bacaklarımın dibine kadar titriyorum. "Hadisene," diye fısıldıyor, arka odayı kollayan Ruth. Hırsızlıktan anlamayan elim, kâseye doğru uzanıp, gözümün önünde dans eden kırmızılı yeşilli şeyleri avucuna topluyor ve hepsini birden yere düşürüyor. "Aptal," diye tıslıyor Ruth. Kaçıp gidiyor. Aynı anda, arka kapı pat diye açılıyor. Beyazlı bir kadın fırlayarak çıkageliyor, beni tek bir çikolatayı tutan elim havada, tuz direği gibi kalakalmış görünce, hayret içinde duraklıyor. "N'oluyor burada? N'apıyorsun sen?" diyor. "Amanın, kâse kırılmış!"

Eğilip kırıkları toplamaya başlıyor, bense beklediğim gibi dünya başıma yıkılmadığından, ne yapacağımı şaşırıyorum. Hemen, şimdi yıkılsın istiyorum. Hissettiğim tek şey sınırsız, can yakıcı bir utanç. Heyecan ve macera diye bir şey kalmamış, suçüstü yakalanmış bayağı bir hırsızım, o kadar. "Hiç olmazsa, özür dileyebilirsin," diyor kadın cam kırıklarını götürürken, "Ne sakar şeymişsin."

Ruth ta Enghavevej'de durmuş, gülmekten çatlamak üzere. "Seni koca aptal," demeyi beceriyor soluklar arasında. "Kadın bir şey söyledi mi? Niye kaçmadın? Aa, çikolatayı aldın mı? Hadi parka gidip yiyelim." Kulağıma inanamıyorum. "Onu yiyecek misin?" diye soruyorum. Bence onu yere, bir ağacın altına atmalıyız. "Deli misin sen," diyor Ruth, "nefis çikolata!" "Ama Ruth," diyorum, "artık bu son, değil mi?" O zaman, küçük arkadaşım, birden iyilik timsali mi kesildiğimi soruyor ve parka gelince, gözümün önünde çikolatayı tıkınıyor. Bundan sonra, yağmalarımız sona eriyor. Ruth, kendi başına yapmak istemiyor. Ben de annem beni bakkala yolladığında, her seferinde dükkâna patırtıyla, gereğinden fazla gürültü yaparak giriyorum. Satıcı hemen gelmezse, gözlerim tavana dikili, tezgâhtan uzak duruyorum ama sonunda, kadın çıkageldiğinde yine de pancar kesiliyorum, umutsuzca önünde ceplerimi boşaltıp, çalıntı malla dolu olmadıklarını göstermemek için, kendime hâkim olmaya çalışıyorum. Bu olay, Ruth'a karşı duyduğum suçluluk duygusunu artırıyor, ayrıca, değerli arkadaşlığını kaybetmeme neden olacak diye de korkuyorum. Bu yüzden diğer yasak oyunlarımızda, daha da gözü pek davranıyorum, mesela, Enghavevej'deki viyadüğün altından geçen trenlerin önünden atlayan son kişi olmak gibi. Bazen lokomotifin yarattığı hava basıncı beni yere deviriyor ve uzun süre yamaçta çimenlerin arasında, nefes nefese yatıyorum. "Vay canına! Az kalsın öbür dünyayı boyluyordun," diyor Ruth ve ben, bundan daha büyük bir ödül düşünemiyorum.

8.

Sonbahar geldi, fırtına, kasabın levhalarını takırdatıyor. Enghavevej'deki ağaçlar neredeyse bütün yapraklarını yitirmiş ve yeri kaplayan kızıl kahverengi ve sarı halı, güneş çarptığında, birden, renginin tamamen siyah olmadığı görülen annemin saçlarını andırıyor. İşsizler üşüyor, ama yine de elleri ceplerinde, dişlerinin arasında sönmüş bir pipoyla dikilmiş duruyorlar. Sokak lambaları yeni yakılmış ve ara sıra, aceleyle esip giden bulutların arasında ay beliriyor. Ay ve sokak arasında, beraber yaşlanmış ve artık haberleşmek için bir lisana muhtaç olmayan iki kız kardeş gibi esrarengiz bir bağlantı olduğunu düşünüyorum hep. Kısa sürecek alaca karanlıkta yürüyoruz Ruth ve ben ve birazdan sokağı terk edeceğimiz için, gün bitmeden illa bir şeyler olsun istiyoruz. Genellikle, dönüp gerisin geriye gittiğimiz Gasværksvej'e vardığımızda Ruth "Hadi gidip fahişelere bakalım," diyor. "Belki şimdiden işe başlayanları vardır." Fahişe, para karşılığında adamlarla yatan kadına denir ki bu, bana bedavaya yapmaktan çok daha mantıklı geliyor. Bunları bana Ruth söyledi fakat bu kelime çirkin olduğu için, bir kitapta başkasını buldum: kaldırım çiçeği. Kulağa daha hoş ve romantik geliyor. Ruth, bana bu konular hakkında her şeyi anlatıyor, büyüklerin bütün sırlarını biliyor. Uyuz Hans ve Rapunzel'in ne yaptıklarını da anlattı ama bunu aklım almıyor çünkü Uyuz Hans bence çok yaşlı, ayrıca Güzel Lili ile beraber. Acaba erkekler iki kadını

aynı anda sevebilir mi? Benim için büyüklerin dünyası her zamanki gibi gizemli. Istedgade'yi hep sırtüstü uzanmış, saçları Enghaveplads tarafında, güzel bir kadın olarak hayal ediyorum. Saygın insanlar ve ahlaksız insanlar arasındaki sınırı oluşturan Gasværksvej'de, ayrılan bacaklarının üstünde, çil gibi serpiştirilmiş konuksever oteller, gecenin geç saatlerinde polis arabalarının, rezil derecede sarhoş ve kavgacı kurbanlarını toplamaya gittikleri, ışıl ışıl ve gürültülü meyhaneler var. Bunları benden dört yaş büyük ve akşam saat 10'a kadar dışarıda kalmaya izni olan Edvin'den biliyorum. Mavi renkli *İşçilerin Gençlik ve Spor Kulübü* gömleğiyle eve gelip, babamla siyaset konuştuğunda Edvin'e büyük hayranlık duyuyorum. Bugünlerde ikisi de gazete ve duvar ilanlarındaki resimleriyle devamlı göz göze gelinen, Sacco ve Vanzetti yüzünden öfkeleniyorlar. Esmer, ecnebi yüz hatları çok hoş olan bu iki adamın işlemedikleri bir suç için idam edilmeleri bence de yazık. Ama Peter amcayla tartıştığında, bağırıp masaya vuran babam kadar hararetlenemiyorum. Babam ve Edvin gibi amcam da sosyal demokrat ama onun fikrince, Sacco ve Vanzetti anarşist olduklarından, bundan iyisini hak etmiyorlar. "Umurumda değil," diye bağırıyor babam ve masaya vuruyor. "Adli hata, adli hatadır, bir muhafazakârın başına gelse bile!" Anladığım kadarıyla bu, olunabilecek en kötü şey. Geçenlerde, sınıfımdaki diğer kızların hepsinin üye oldukları, Ping Kulübü'ne, ben de üye olabilir miyim diye sorduğumda babam, anneme sanki onun siyasi konulardaki zararlı düşüncelerinin etkisi altında kalmışım gibi ters ters baktı. "Görüyorsun işte, anneciğim. Başımıza gerici kesildi. Bir de bakmışsın eve *Berlingske* gazetesiyle gelir!"

Tren istasyonunun orada hayat capcanlı. Sarhoş adamlar birbirlerine sarılmış, şarkı söyleyerek oradan oraya sendeliyorlar, Cafe Charles'dan şişko bir adam yuvarlanarak çıkıyor, önümüze serilmeden evvel kel kafasını kaldırım taşlarına

birkaç kere çarpıyor. İki polis memuru gidip yan tarafına tekmeyi vurduklarında, acı acı uluyarak yerinden kalkıyor. İte kaka adamı ayağa kaldırıyorlar, tekrar batakhaneye dönmek istediğinde, onu kovalıyorlar. Sokak boyunca onu takip ededursunlar, Ruth parmaklarını ağzına sokup arkalarından uzun uzun ıslık çalıyor – bu onun kıskandığım bir mahareti. Helgolandsgade'nin orada bir sürü çocuk toplanmış, gülüp şamata ediyorlar. Yaklaştığımızda yolun ortasında Kıvırcık Charles'ın durmuş, sıcak at pisliklerini ağzına sokuşturduğunu görüyorum. Aynı zamanda, tarife gelmeyecek kadar açık saçık bir şarkı söyleyip çocukları kahkahaya boğuyor, onlar da eğlencenin devam etmesi ümidiyle, onu teşvik edecek şekilde bağırıyorlar. Gözleri yuvalarında delicesine dönüyor. Onu acıklı ve ürkütücü bulsam da, diğer çocuklarla rekabet edercesine yüksek sesle gülen Ruth yüzünden eğleniyormuşum gibi yapıyorum. Fahişelerden sadece bir iki tane yaşlıca ve şişman kadın görüyoruz. Arabayla yavaş yavaş geçen izleyicilerin dikkatini çekmek için görünüşe göre boşuna bir teşebbüsle kalçalarını abarta abarta sallayarak yürüyorlar. Bu beni hayal kırıklığına uğratıyor çünkü ben hepsinin, akşamları şehirde ne iş gördüğünü yine Ruth'tan öğrendiğim Ketty gibi olduklarını zannediyordum. Eve dönerken, zamanında puro dükkânı sahibi, yaşlı bir kadının öldürüldüğü Revaldsgade'den geçiyoruz. Matthæusgade'deki korku evinin önünde duruyoruz ve babamın Ørsted Merkezi Isıtma Santrali'nde beraber çalışmış olduğu ateşçi "Kırmızı Carl'ın" geçen sene küçük bir kızı öldürdüğü üçüncü kattaki dairenin pencerelerine bakıyoruz. Yalnız başımıza bu evin önünden geçmeye hiçbirimiz cesaret edemiyoruz. Eve geldiğimizde, kemerli kapının altında Gerda ve "Teneke Burun" birbirlerine o kadar sıkı sarılmışlar ki karanlıkta bedenlerini birbirinden ayırt etmek mümkün değil. Burada hep keskin bir bira ve sidik kokusu olduğundan, avluya gelinceye kadar nefesimi tutuyorum.

Merdivenleri çıkarken nedense içim daralıyor. Cinselliğin ters tarafı önümde açıldıkça açılıyor ve üstünü, kalbimin devamlı fısıldadığı, yazılmamış, titrek sözlerle örtmek gittikçe zorlaşıyor. Gerda'nın komşusunun dairesinin önünden geçtiğimde kapı hafifçe açılıyor ve Bayan Poulsen, içeri gelmemi işaret ediyor. Annemin görüşüne göre o "fakir kibar" ama ben, insanın hem fakir hem kibar olamayacağını biliyorum. Onun annemin hor görerek "dük efendileri" dediği ama aslında postacı olan bir kiracısı var ve çocukları olmadığı hâlde evliymişler gibi, Bayan Poulsen'in geçimini sağlıyor. Karı koca gibi yaşadıklarını Ruth'tan biliyorum. İstemeye istemeye kadının dileğini yerine getiriyorum ve birçok tuşu eksik olan bir piyano dışında, tamamen bizimkine benzeyen oturma odasına giriyorum. Bir iskemlenin ucuna oturuyorum, Bayan Poulsen ise soluk mavi gözlerinde meraklı bir bakışla kanepeye oturuyor. "Söylesene, Tove," diyor yaltakçı bir şekilde, "Bayan Andersen'e çok erkek misafir geliyor mu?" Hemen aptalmışım gibi, boş boş önüme bakıyorum, alt çenemi biraz düşürüyorum. "Yo," diyorum yapmacık bir şaşkınlıkla, "zannetmiyorum." "Ama annenle devamlı ziyaret ediyorsunuz onu. İyi düşün. Hiç orada bir beyefendiyle karşılaşmadın mı? Akşamları dahi?" "Hayır," diye yalan söylüyorum ürkerek. Bir şekilde Ketty'yi kötü duruma sokmak isteyen bu kadından korkuyorum. Annem, Ketty'yi ziyaret etmemi yasakladı, kendisi de sadece babam ortalıkta yokken onu görmeye gidiyor. Bayan Poulsen, benden daha fazla bilgi edinemediğinden, soğuk bir tavırla bırakıyor gideyim. Birkaç gün sonra, apartmanda dağıtılan bir dilekçe, annemler yatağa girip benim uyuduğumu sandıklarında tartışmalarına neden oluyor. "Ben imzalayacağım," diyor babam, "çocuklar yüzünden. Hiç olmazsa, bu rezil kepazeye şahitlik etmelerine mani olabilirim." "O kocakarıların işi bu," diyor annem hiddetle, "Genç, güzel ve neşe dolu olduğu için onu kıskanıyorlar. Beni de sevmiyorlar zaten."

"Kendini o orospuyla kıyaslama," diye hırlıyor babam. "Unutma ki, düzenli bir işim olmasa da asla kendi ekmek paranı kazanmak zorunda kalmadın." Bunlara kulak misafiri olmak içimi karartıyor, sanki tartışmalarının aslında ifade edemedikleri bambaşka bir nedeni var. Çok geçmeden, Ketty ve annesinin sokakta, bir polis memurunun etraflarında nöbet tuttuğu, kadifeli mobilyalarının üstünde oturdukları gün gelip çatıyor. Ketty, şık şemsiyesiyle yağmurdan korunuyor, etrafındakilere akıllarını okurcasına aşağılayıcı bir ifadeyle bakıyor. Bana gülümsüyor: "Hoşça kal, Tove," diyor. "Kendine iyi bak, olur mu?" Az sonra, eşyalarıyla beraber nakliyeci kamyonuna biniyorlar ve onları bir daha asla görmüyorum.

9.

Ailemiz bir felakete uğradı. Landamands Bankası iflas etti ve ninem bütün parasını kaybetti. Bir ömür boyunca biriktirilmiş 500 kron. Sadece küçük yatırımcıları vuran, aşağılık bir hadise bu. "Zengin domuzlar bir şekilde paralarını kurtarırlar nasılsa," diyor babam. Ninem acı acı ağlıyor, kızarmış gözlerini süt beyazı bir mendille siliyor. Her yanıyla temiz, titiz ve münasip, her zaman yeni yıkanmış çamaşır kokuyor. Para görünüşe göre aklından hiç çıkaramadığı cenazesi için kullanılacaktı. Ninem sandık üyesi ve benim, bir keresinde bunun bir tabut olduğunu zannetmemi, hiç unutamaz. Aklına geldiğinde hâlâ güler. Ninemi çok seviyorum ama annemi sevdiğim ürkek şekilde değil. Kendisi öyle istediğinden ve annem de ona karşı gelmeye cüret edemediğinden, onu yalnız başıma ziyaret etmeye iznim var. Annem bana hamileyken, ninemin ona çok kızgın olduğunu anlatıyor çünkü annemlerin bir oğlu varken daha fazla çocuk yapmanın gereği yokmuş. Şimdi ninem uygun bir şekilde nasıl gömüleceğini bilmiyor. Bizim paramız yok, ayyaş kocası yüzünden Rosalia teyzenin de yok ve Peter amca çok zengin olsa da dillere destan cimriliğinden dolayı, kimse kaynanasının cenazesine para harcayacağına inanmıyor. Ninem 73 yaşında ve kendi kanaatince ömrünün sonuna yaklaşıyor. Annemden daha kısa boylu, çocuk gibi sıska ve baştan aşağı hep siyahlara bürünüyor. İpek gibi yumuşak, ak saçlarını başının üstünde

topuz yapıyor ve hareketleri genç bir kız gibi çevik. Tek odalı bir dairede oturuyor ve geçimini sağlamak için sadece emekli maaşı var. Onu ziyaret ettiğimde kahvenin yanında, üstünde halis tereyağlı siyah ekmek ikram ediyor ve dişlerimle tereyağını geri geri iteliyorum ki, evde yediğim hiçbir şeyle kıyaslanamayacak kadar enfes olan, en son lokmaya biriksin. Edvin çırak olduğundan beri, onu her pazar görmeye gidiyor. O zaman, ninem ona tam bir kron veriyor çünkü ailenin tek erkek çocuğu o. Üç yeğenime ve bana bir şey vermiyor. Onu ne zaman görmeye gitsem, sesimin geçen seferkinden daha az detone olması umuduyla, şarkı söylememi istiyor. "Neredeyse pürüzsüz," diyor, beni teşvik etmek için hâlbuki ağzımdan çıkan seslerin, elde etmek istediklerime hiç benzemediğini kendim de duyabiliyorum. Ninem benimle konuşmadan, ona bir şey söylemem yasak ama o anlatmayı seviyor, ben de onu dinlemeyi seviyorum. Üvey annesi olduğundan korkunç bir çocukluk geçirdiğini söylüyor. En basit bir nedenden canına okuyormuş. Sonra ninem bir evde hizmetçi olmuş ve kendini tamamen içkiye vermeden evvel fayton tamircisi olan dedem Mundus'la nişanlanmış. Apartmanda "Kükreyen Ayyaş" diye bilinirmiş ve kendini astıktan sonra, ninem fazla yoksulluk çekmemek için çamaşırcı olarak çalışmak zorunda kalmış. "Hiç olmazsa üç kızıma iyi bir gelecek sağladım," diyor anlaşılır bir gururla. Bir kez, mümkün olsaydı dedemi tanımak istediğimi ağzımdan kaçırıyorum, o da "Evet," diyor, "ömrünün sonuna kadar yakışıklı bir adamdı ama kalpsiz alçağın tekiydi. İstesem sana neler anlatırdım." Bunu söyledikten sonra dudaklarını dişsiz ağzının üstünde kenetleyip, konuşmayı kesiyor. Ben "kalpsiz" kelimesini düşünüp duruyorum ve belki korkunç dedeme benzediğimden korkuyorum. Sık sık içimi kemiren bir sezgi, kimseye karşı samimi hisler besleyemeceğime inandırıyor beni, Ruth dışında tabii. Bir gün, ninemi ziyaret edip şarkı söyleyeceğimde "Okulda yeni bir

şarkı öğrendim," diyorum. Yatağının üstüne oturup, detone ve titrek bir sesle, kendi yazdığım bir şiiri söylüyorum. Çok uzun ve annemin söylediği, halk şarkılarındaki "Hjalmar'la Hulda" "Jørgen'le Hansigne" gibi, beraber olamayan iki sevgili hakkında. Ancak benim uyarlamamda şu şekilde daha az trajik bir son buluyorlar:

Zengin ve genç aşk
Binbir düğümle bağlar onları
Olsa bile yol kenarı
Onların gelin yatağı

Bu dizeye geldiğimde, ninem kaşlarını çatıyor, kalkıp eliyle elbisesinin buruşukluklarını sanki kendini çirkin bir etkiden korumak için düzeltiyor. "Güzel bir şarkı değil bu, Tove," diyor sertçe, "Hakikaten okulda mı öğrettiler?" İçim sıkılarak doğruluyorum bunu. Aslında "Çok güzel, kim yazdı?" diyeceğini sanıyordum. "Kilisede evlenmeden evvel beraber olmamak lazım," diyor ninem kibarca. "Ama tabii sen bunu bilemezsin." Ah, nineciğim! Zannettiğinden fazlasını biliyorum ama, bundan sonra ağzımı tutuyorum. Birkaç sene evvel, annemlerin şubat ayında evlendikleri senenin nisan ayında, Edvin'in doğduğunu şaşkınlıkla keşfettiğim aklıma geliyor. Anneme bunun nasıl olabileceğini sorduğumda, tereddüt etmeden "Gayet basit," demişti, "ilk çocuğunu asla iki aydan fazla taşımazsın." O gülmüş, Edvin ve babam ise yüzlerini buruşturmuşlardı. Büyüklerin en kötü huyu bence bu: Hayatlarında bir kere bile hata ettiklerini veya sorumsuzca davrandıklarını itiraf etmezler. Başkalarını hemen yargılamaktan çekinmezler ama kendileri hakkında, asla aynı şekilde hüküm vermezler.

Ailenin diğer kısmını sadece annemlerle veya en azından annemle beraber görmeye gidiyorum. Rosalia teyze de ninem

gibi Amager'de oturuyor. Onu sadece birkaç kere ziyaret ettim çünkü "Şarap Fıçısı" dediğimiz Carl amca, hep oturma odasında bira içip yakınıyor ve bunu çocukların görmesi iyi değil. Oturma odası olağan bir oturma odası gibi, bir tarafta büfe, karşısında kanepe ve aralarında, yüksek arkalıklı dört iskemleyle çevrili bir masa var. Büfenin üstünde, bizdeki gibi hiç kullanılmayan fakat her bayram ışıldayıncaya kadar parlatılan pirinç bir tepsi, onun üstünde cezve, şekerlik ve krema sürahisi duruyor. Rosalia teyze, Magasin mağazası için terzilik yapıyor ve eve dönerken sık sık bize uğruyor. Dikişi yapılacak alpaka kumaşa sarılı elbiseleri kolunda taşıyor ve bizdeyken bir yere bırakmıyor. "İki dakika" oturup gideceğini söylüyor ve sanki en sonunda gittiğinde, saatlerdir bizde olduğunu inkâr edecekmiş gibi, şapkasını dahi çıkarmıyor. Hep, annemle gençliklerinde olmuş olaylardan bahsediyorlar, ben de bu şekilde bilmemem gereken birçok şey öğreniyorum. Mesela, bir keresinde babam ansızın ziyarete geldiğinde, annem odasındaki dolapta bir berberi saklamış ve babamı tekrar gitmesi için ikna etmeseymiş berber az kalsın havasızlıktan ölüyormuş. Bu tür birçok hikâyeleri var ve her biri onları içtenlikle güldürüyor. Rosalia teyze annemden sadece iki yaş, Agnete teyze ise annemden sekiz yaş büyük ve ablaları gençliğini pek onlarla beraber geçirmemiş. Kocası Peter amcayla sıkça gelip, annemlerle kart oynuyorlar. Agnete teyze dindar ve yanında küfür edilmesi ağırına gidiyor. Kocası da sırf onu sinirlendirmek için sık sık sövüyor. Uzun boylu geniş bir kadın ve kocasının "balkon" dediği göğsünün üstünde bir Dagmar haçı taşıyor. Annemlerin söylediğine göre amcam kötü yürekli üçkâğıtçının teki ama bana karşı hep iyi davrandığından onlara pek inanmıyorum. Kendisi marangoz ve bu yüzden asla işsiz kalmaz. Østerbro'da üç odalı bir dairede oturuyorlar ve ancak Noel akşamları ayak bastıkları, buz gibi, piyanolu bir oturma odaları var. Söylenenlere göre,

Peter amcaya muazzam miktarda para miras kalmış ve vergi dairesini kandırmak için parayı üç farklı banka hesabında tutuyormuş. Çalıştığı şirketteki işçiler bazen başka şirketler tarafından davet edilip, masrafsız ağırlanıyorlar ve bir keresinde, Tuborg'u ziyaret ettiklerinde amcam o kadar çok bira götürmüş ki ertesi günü hastaneye yatırılıp midesi yıkanmış. Enighed Süthanesi'ne gittiklerinde ise fazlasından çok süt içmiş ve ertesinde sekiz günü hasta geçirmişti. Yoksa amcam genelde sudan başka şey içmez.

Yeğenlerimin üçü de benden büyük ve hepsi oldukça çirkin. Her akşam yemek masasının etrafında oturup ha babam örgü örüyorlar ama babamın dediği gibi, pek zeki sayılmazlar ve koca apartmanda tek bir kitap bulunmaz. Ağabeyimin ve benim o üç kıza taş çıkarttığımızı söylemekten çekinmiyor annemler. Peter amca daha evvelden başkasıyla evliydi ve o evlilikten, annemden sadece yedi sekiz yaş genç olan bir kızı var. İsmi Ester, manda gibi iri, sallana sallana ve öne eğilerek yürüyor. Gözleri sanki yuvalarından fırlayacakmış gibi ve bize geldiğinde, benimle bebekçe konuşup dudaklarımdan şap diye öpüyor ki en iğrendiğim şey. Anneme "tontonum" diyor ve babamın hiç hoşuna gitmese de, akşamları beraber çıkıyorlar. Bir akşam Halk Evi'nde maskeli baloya gidecekler ve onlar makyajlarını yaparken, ben de aynayı tutuyorum. Annemi "Gecenin Kraliçesi" gibi son derece güzel buluyorum. Ester, "On sekizinci yüzyıl arabacısı" ve tombul kolları birer lobut gibi elbisenin puf kollarından çıkıyor. Çabuk olmaları lazım çünkü birazdan babam gelecek. Annem elbisesinin bol siyah tülünü iki yanından tutup kaldırıyor. Üstü pırıldayan yüzlerce payetle kaplı. Annemin narin mutluluğu gibi kolayca sökülüp düşüyorlar. Tam kapıdan çıkacaklarında babam işten dönüyor. Gözünü anneme dikip: "Sen miydin, kara cadı?" diyor. Annem tek kelime bile söylemeden yanından geçip Ester'i takip ediyor. Babam onu duyduğumu

bildiğinden, sevecen gözlerinde tasalı bir bakışla karşıma oturuyor. "Büyüyünce ne olmak istiyorsun?" diye soruyor sıkıla sıkıla. "Gecenin Kraliçesi," diyorum zalimce çünkü o, annemin eğlenmesine hep mani olan "Ditlev"in ta kendisi.

10.

Ortaokula başladım ve böylece dünyam da genişlemeye başladı. Annemler, zaten okuldan çıktığımda yaşımın on dördü geçmeyeceğini hesap ettiklerinden, okumaya devam etmeme izin verdiler, ayrıca Edvin'in tahsil görmesine müsaade ettiklerinden, benim de ondan aşağı kalmamı istemiyorlardı. Aynı zamanda Valdemarsgade'de, çocuk kitapları bölümü olan kütüphaneye gitmeme nihayet izin verdiler. Anneme göre büyükler için yazılmış kitapları okumak beni daha da tuhaflaştırıyor ama babam öyle düşünmese de bir şey söylemiyor çünkü ben annemin hükmü altındayım ve bazı önemli noktalarda babam, bu dünya düzenine karşı gelmeye cüret edemiyor. Böylelikle ilk defa bir kütüphaneye adımımı atıyorum ve bunca kitabı bir arada görmekten dilim tutuluyor. Çocuklar bölümündeki kütüphanecinin ismi Helga Mollerup ve mahallenin birçok çocuğu onu tanır ve sever çünkü Bayan Mollerup, evler sıcaklık ve ışıktan yoksun olduğu zamanlarda, buradaki okuma odasında, ta öğlen beşte kütüphane kapanıncaya kadar çocukların oturmalarına izin veriyor. Ya ders yapar ya da kitaplara bakarlar ve Bayan Mollerup onları sadece gürültü ederlerse dışarı atar çünkü burası bir kilise gibi tamamen sessiz olmalı. Benim kaç yaşında olduğumu soruyor ve 10 yaşındaki bir çocuğa uygun gördüğü kitaplar buluyor. Uzun boylu, hoş ve narin biri, gözleri koyu ve hayat dolu. Büyük, güzel ellerine belirli bir saygı ile bakıyorum

çünkü söylenilenlere göre attığı tokatlar herhangi bir erkeğinkinden daha sert. Okul öğretmenim Bayan Klausen gibi, o da epeyce uzun, düz bir etek ve beyaz, düşük yakalı bir bluz giyiyor. Ama Bayan Mollerup Bayan Klausen gibi çocukları dayanılmaz derecede itici bulmuyor. Tam tersi. Önümde, ismini ve yazarını çok şükür unuttuğum, bir çocuk kitabıyla beni bir masaya oturtuyor. Okuyorum: "'Baba! Diana'nın yavruları oldu." Bu sözlerle 15 yaşında, narin ve genç bir kız, koşa koşa odaya girdi ve meclis üyesinin yanı sıra orada bulunan-' vs. vs. Sayfalar dolusu. Okumaya tahammül edemiyorum. İçimi hüzün ve inanılmaz bir sıkıntı kaplıyor. Lisanın, bu ince ve hassas enstrümanın nasıl bu derecede hor kullanıldığını, böyle berbat cümlelere kütüphanede bulunan bir kitapta nasıl yer verildiğini ve sonradan, Bayan Mollerup gibi akıllı ve sempatik bir hanım tarafından savunmasız çocuklara tavsiye edildiğini anlayamıyorum. Fakat bu düşünceleri şimdilik ifade edemediğimden, sadece kitapların sıkıcı olduğunu ve Zacharias Nielsen veya Vilhelm Bergsøe'nün yazdıklarını tercih ettiğimi söylüyorum. Ama Bayan Mollerup eğer biraz sabır gösterip okumaya devam edersem, hikâye ilerledikçe çocuk kitaplarını daha heyecanlı bulacağımı söylüyor. İnatla, büyükler edebiyatının bulunduğu rafları görmek istediğimde ancak şaşkınlıkla peki, diyor ve eğer ona istediğim eserlerin isimlerini verirsem, bana getireceğini söylüyor çünkü oraya benim gitmem yasak. "Victor Hugo'dan bir şey," diyorum. "İsmi Ügo olarak telaffuz edilir," diyor gülümseyerek ve başımı okşuyor. Telaffuzumu düzeltmesi beni utandırmıyor ama eve "Sefiller" ile döndüğümde, babam onaylayarak: "Victor Hugo, bak işte o iyidir!" diyor ve ben de kendimden emin, çokbilmişlik taslayıp "Babam yanlış telaffuz ediyor," diyorum, "aslı Ügo." "Aslı maslı umurumda mı benim," diyor babam sakince, "o tür isimlerin hepsini yazıldığı gibi okuyacaksın. Gerisi züppeliktir." Eve gelip, sokağın ötesinde yaşayanların

ne dediğini annemlere anlatmanın hiçbir faydası yok. Bir keresinde okul dişçisi bana bir diş fırçası alınmasını annemden istememi talep etmişti ve ben de aptal gibi evde bunu söylediğimde, annem hemen "Çok lazımsa kendisi alsın sana!" demişti. Onun diş ağrısı tuttuğunda önce bir hafta boyunca acı çeker, bütün ev çaresiz iniltileri ile yankılanır. Sonra apartmanın merdivenlerinde, bir komşunun nasihatını dinleyip, alkollü pamukla enfekte dişe pansuman yapar ve bu şekilde boşu boşuna bir iki gün daha geçirir. Ancak o zaman en şık elbisesini giyinip, doktorumuzun oturduğu Vesterbrogade'ye inmeyi göze alır. Doktor, kerpetenle dişi çeker ve annem bir müddet için yine rahatlar. Bu süre içinde, dişçinin adı bile geçmez.

Ortaokuldaki kızların, ilkokuldakilerine kıyasla giyimleri daha iyi ve burunları da devamlı akmıyor. Bitli olanı veya tavşan dudaklısı da yok. Babamın dediğine göre, şimdi "daha iyi aile çocukları" ile aynı sınıfa gidiyorum ama bu, kendi evimi aşağı görmem için bir neden değil. Doğru söylüyor. Çoğunun babası vasıflı işçi ve ben de babamı "ateşçiden" daha iyi olduğunu düşündüğüm için, "makineci" yapıyorum. Sınıftaki en itibarlı kızın babası, Gasværksvej'de bir berber dükkânının sahibi. Kızın ismi Edith Schnoor ve kendini beğenmekten konuşması peltekleşmiş. Sınıf öğretmenimizin ismi Bayan Mathiassen ve görünüşe göre öğretmenlikten son derece zevk alan, ufak tefek, hayat dolu bir kadın. Bayan Klausen, Bayan Mollerup ve eski okulumdaki o cadıya benzeyen müdürle beraber bu dört kadın, kadınların iş dünyasında varlıklarını belli edebilmeleri için tamamıyla tahta göğüslü olmaları gerektiği izlenimini veriyorlar bana. Annem dışında bizim apartmandaki bütün kadınların, yürürken pervasızca kabarttıkları devasa göğüsleri var. Neden böyleler acaba? Bayan Mathiassen tek kadın öğretmenimiz. Şiiri sevdiğimin farkında ve ona karşı anlamazlıktan gelmem boşuna. Bunu

sadece sevmediğim derslerde yapabiliyorum ama onlar da çoğunlukta. Bir tek Dancayı ve İngilizceyi seviyorum. İngilizce öğretmenimizin ismi Damsgaard ve bazen tepesi atıveriyor. O zaman masaya yumruğunu indiriyor ve: "Ant olsun, dersinizi vereceğim şimdi!" diyor. Bu yumuşak yemini çok sık kullandığından, kısa süre içinde sadece "Ant olsun" olarak anılıyor. Bir keresinde güya çok zor bir cümleyi bize okuyor ve benden tekrarlamamı istiyor. Cümle şöyle: *in reply to your inquiry I can particularly recommend you the boarding house at eleven Woburn Place. Some of my friends stayed there last winter and spoke highly about it.* Hatasız telaffuzum nedeniyle beni övüyor ve dolayısıyla aptal cümleyi bir daha unutamıyorum.

Sınıftaki bütün kızlar bir şiir defterine sahip ve anneme söylenip, onu bezdirdikten sonra benim de bir tane oluyor. Kahverengi ve üstünde altın harflerle "Şiir" yazılı. Bazı kızlara bilinen şiirleri içine yazsınlar diye veriyorum ve bazen aralarına kendi şiirlerimi, tarihi ve ismimi belirterek yazıyorum ki gelecek nesillerin, harika çocuk olduğuma dair şüpheleri kalmasın. Yatak odasında, kem gözlerden saklı olacağına inandığım bir çekmecede, bir yığın havlu ve bulaşık bezi altında saklıyorum onu. Ama bir akşam annemler, teyzem ve amcamla kart oynamaya gittiklerinde Edvin'le evde yalnızız. Edvin genelde akşamları dışarı çıkar ama çırak olduğundan beri çok yorgun düşüyor. Çalıştığım yer iyi değil, diyor ve babama sık sık başka bir yer bulmasına izin vermesi için yalvarıyor. Bu bir şey değiştirmediğinde bağırıp çağırıyor, bir gemide iş bulacağını, evden taşınacağını ve buna benzer birçok şey söylüyor. O zaman babam da bağırıyor, annem de tartışmaya karışıp Edvin'in tarafını tuttuğunda, oturma odasındaki şamata neredeyse aşağıda, Rapunzellerdeki curcunayı bastırıyor. Hemen hemen her akşam oturma odasındaki huzurun bu şekilde bozulması Edvin'in suçu ve bazen içimden, dediği gibi yapıp evden gitmesini diliyorum. Şimdi somurtkan ve içine kapanık,

oturmuş *Sosyal Demokrat*'ın sayfalarını çeviriyor. Sükûtu bozan tek şey tıklayan duvar saati. Ben ders çalışıyorum ama aramızdaki sessizlik beni sıkıyor. Koyu, düşünceli gözlerini bana dikiyor. Bakışı birden, babamınki gibi hüzünlü. "Sen yatmayacak mısın be?" diyor. "Bu lanet evde yalnız kalmak mümkün değil!" "O zaman yatak odasına git," diyorum gücenerek. "Gidersem giderim, al gidiyorum, sana ne," diye mırıldanıyor, gazeteyi kapıp içeri gidiyor. Kapıyı arkasından sertçe çarpıyor. Biraz sonra, içeriden kahkaha sesi geldiğini duyuyorum ve şaşırıp, huzursuz oluyorum. Bu kadar komik olan ne? İçeri gidiyorum ve korkudan donakalıyorum. Edvin annemin yatağına oturmuş, elinde benim zavallı şiir defterim. Gülmekten iki büklüm olmuş. Pancar kesilip ona doğru bir adım atıyorum ve elimi uzatıyorum. "Ver o defteri bana," diyorum ayağımı yere vurarak. "Onu almaya hakkın yok!" "Tanrı aşkına," diyor nefesi kesilerek ve gülmekten kıvrıla kıvrıla. "Ne gülünç şey! Yalancının tekisin. Dinle bak!" ve kahkahalar arasında okumaya başlıyor:

Hatırlar mısın berrak sular
kayıkla gezdiğimiz zamanı?
Ay denizden yansıyordu
Sanki hepsi güzel bir rüyaydı.

Birden, bıraktın küreği
Kayık kıpırdamadan durdu.
Sen sustun ama sevgilim:
aşk, gözünde can buldu.

Güçlü kollarınla sardın beni.
Sevgiyle öptün dudağımı.

Asla ama asla unutamam
artık, o güzel ânı.

"A ha ha!" Edvin sırtüstü yatmış, gülmeye devam ediyor. Gözlerimden yaşlar akıyor. "Senden nefret ediyorum," diye bağırıp, çaresizce tepiniyorum. "Nefret ediyorum senden, nefret! Marn çukurunda boğul, e mi!" Tam bu sözlerle odadan çıkıp gideceğim ki Edvin'in deli gülüşü yeni, tedirgin edici bir sese dönüşüyor. Kapının eşiğinde tekrar arkamı döndüğümde, yatakta, annemin çizgili yorganı üstünde yüzüstü yatmış, kafasını, dirseğinin içine sakladığını görüyorum. Kıymetli defterim yerde. Edvin kendinden geçmiş, delice, hıçkırarak ağlıyor. Dehşete düşüyorum. Tereddütlü adımlarla yatağa yaklaşıyorum ama ona dokunmaya cüret edemiyorum. Biz hiç öyle şeyler yapmayız ki. Kendi gözyaşlarımı elbisemin koluna silip: "Dediğimi ciddiye alma Edvin," diyorum, "Marn çukuru hakkında. Onun ne olduğunu bile bilmiyorum." Cevap vermeden hıçkırarak ağlamaya devam ediyor ve birden dönüp bana ümitsizce bakıyor: "Ustamdan ve diğerlerinden nefret ediyorum," diyor. "Beni ... dövüyorlar ... sabah akşam. Araba boyamayı asla öğrenmeyeceğim. Tek yaptığım onlara bira yetiştirmek. Başka iş yeri bulmama izin vermediği için babamdan nefret ediyorum. Sonra, eve geldiğimde asla yalnız kalamıyorum. Burada, kendi başına oturabileceğin, ufacık bir köşe bile yok." Yerdeki şiir defterime bakıp: "Benim de yalnız başıma kalabileceğim bir yerim yok," diyorum, "annem ve babamın dahi yok ... hani şey yaptıkları zaman bile ..." Bana şaşkınlıkla bakıyor ve ağlamayı kesiyor. "Hayır," diyor üzgün, "Hakikaten, bunu hiç düşünmemiştim." Ayağa kalkıyor ve tabii kız kardeşi onu böyle zayıf bir ânında gördüğü için utanıyor. Çatlak sesle "Eh," diyor, "eminim buradan taşındığımda her şey daha iyi olur." Ona bunda hak veriyorum.

Sonra gidip, kilerdeki yumurtaları sayıyorum. İki tane alıp, daha fazlaymış gibi gözüksün diye geriye kalanların yerlerini değiştiriyorum. "Şimdi bize birer şekerli yumurta çırparım," diye oturma odasına sesleniyorum ve işe koyuluyorum. O anda Edvin'den, mesafeli, harika, güzel ve neşeli olduğu seneler boyunca hoşlanmadığım kadar çok hoşlanıyorum. Hiçbir şeye asla gerçekten üzülmemesi pek insanca değildi.

11.

Gerda'nın bir bebeği olacak ama "Teneke Burun" kayıplara karışmış. Ruth'un dediğine göre, adamın hem karısı hem çocuğu varmış ve bana, asla evli bir adamla beraber olmamamı tembihliyor. Ben, aslında bekâr bir adamla beraber olmayı da düşünemiyorum ama bunu kimseye söylemiyorum. Annem eğer bir gün eve koynumda bebekle gelirsem beni kovacağını söylüyor. Gerda'yı evden kovmadılar. Bir tek haftada 25 kron kazandığı fabrikadaki işini bıraktı ve şimdi, koca karnıyla evde dolanıp gün boyunca şarkılar tutturuyor ve neşesini kaybetmediğini bütün herkese duyuruyor. Uzun, altınımsı saç örgüsünü çoktan kestirmiş ve gönlümde artık onu Rapunzel olarak anmıyorum, her ne kadar masalda gözleri körelmiş prens, kızı çölde bulduğunda ikiz doğurmuş olsa da. Duruma o kadar ılımlı ve mesafeli bir görüntü veriliyor ki, gözden kaçırmak mümkün. Küçükken, bunun nasıl olabileceğini hiç düşünmezdim. Geçen sene kapıcının kızı Olga'nın, bir askerden çocuğu oldu ve o da kızı bırakıp gitse de, Olga hem 18 yaşındaydı hem de sonradan çocuğun kimden olduğunu takmayan bir polis memuruyla evlendi. Ne zaman karnı büyümüş bir kadın görsem, sadece yüzüne bakmaya özen gösteriyorum ve boşu boşuna da olsa, çehresinde, Johannes V. Jensen'in bir şiirinde bahsettiği o uhrevi mutluluğu arıyorum: 'Tatlı ve kaygılı bir bahar taşıyorum, kabarmış göğsümde.' Onların gözlerinde, bir gün benim bebeğim olacağı zaman

gözlerimde belireceğinden kesinlikle emin olduğum o huzurlu ifade yok. Bu tür şeyleri nesirlerde okuyup buluyorum çünkü babam kütüphaneden kucak dolusu şiir kitaplarıyla dönmemden hoşlanmıyor. "Hayalperestlik," diyor küçümseyerek, "hakikatle bir alakası yok." Ben hakikatten asla hoşlanmamışımdır ve onu hiç şiire dökmüyorum. Herman Bang'ın *Yol Kenarında* adlı romanını okuduğumda, babam kitabı iki parmağı arasında tutup, tiksintisini saklamadan "Onun kitaplarını okuyamazsın," diyor, "Adam, normal değildi!" Ben, normal olmamak ne kadar korkunçtur biliyorum, ne de olsa normal gözükmek için epey çaba gösteriyorum. O yüzden, Herman Bang'ın da öyle olmaması benim için bir teselli ve kitabı kütüphanenin okuma odasında bitiriyorum. Sonuna geldiğimde, ağlıyorum. "Mezarın çimleri altında yatar, zavallı Marianne. Gelin kızlar, dökün gözyaşlarınızı, zavallı Marianne için." Ben de buna benzer, herkesin anlayabileceği dizeler yazmak istiyorum. Babam, Agnes Henningsen'i de okumamı istemiyor, "hafifmeşrep" olduğu için. Ama, bunun ne demek olduğunu açıklama zahmetinde bulunmuyor. Benim şiir defterimi görse herhâlde onu ateşe verir. Edvin bulup ona güldüğünden beri defteri hep yanımda taşıyorum. Gündüzleri ya okul çantamda ya da belimde, pantolonumun lastiğinin kaymasına mani olduğu yerde. Geceleri ise şiltemin altında. Bu arada, Edvin sonradan şiirlerin aslında güzel olduklarını söyledi, tabii eğer onları bir başkası yazmış olsaydı. "Hepsinin yalan olduğunu bildiğin zaman, gülmekten ölüyorsun, o kadar," diyor. İltifat etmesi beni sevindiriyor çünkü hepsine yalan demesi canımı sıkmıyor. Gerçeği ortaya çıkarmak için bazen yalan söylemek gerektiğini biliyorum.

Ketty ve annesi evlerinden kovulduktan sonra yerlerine yeni komşular taşındı. Yaşlıca bir çift ve kızları Jytte. O bir çikolata dükkânında çalışıyor ve akşamları babam gece vardiyasındayken, sık sık bize geliyor. Annemle beraber çok

eğleniyorlar, çünkü annem kendinden genç kadınlarla daha iyi anlaşıyor. Jytte genellikle Edvin'e ve bana iş yerinden çikolata getiriyor ve babam çalıntı olabileceğini söylese de biz iştahla yiyoruz. Jytte'nin cömertliği yüzünden başıma kötü bir şey geliyor. Bir gün okuldan döndüğümde annem "Eee, bugün koyduğum yemek güzel değil miydi?" diyor. Yüzüm kızarıyor, kekeliyorum, ne demek istediğini anlayamıyorum. Annemin bana hazırladığı yemek paketi, gazete kâğıdına sarılı olduğundan açmadan hep direkt çöpe atıyorum. Diğerlerinin yemekleri yağlı kâğıda sarılı ama annem öyle şeyleri hayatta benimsemez. "Evet," diyorum çaresizce, "çok güzeldi." "Acaba Jytte onları gerçekten araklıyor mu?" diye çene çalıyor annem. "Sahibi göz kulak olmuyor mu bunlara?" O zaman, yemeğimin yanına çikolata koymuş olduğunu anlıyorum ve bu beni çok mutlu ediyor çünkü bu bir sevgi göstergesi. Garip olan şey, annem ben yalan söylediğimde asla farkına varmıyor. Öte yandan gerçeklere neredeyse hiç inanmıyor. Sanki çocukluğumun büyük bir kısmı onun karakterini incelemekle geçiyor ama o her zamanki gibi gizemli ve ürkütücü olmaya devam ediyor. Belki en kötüsü, bir şeye alındığında günlerce seninle konuşmayı, seni dinlemeyi reddediyor, niçin darıldığını da asla söylemiyor. Aynı şeyi babama karşı da kullanıyor. Bir keresinde annem, Edvin'i kızlarla oynadığı için aşağıladığında, babam: "N'olucak canım," diyor, "kızlar da bir nevi insan." "Öyle mi," diyor annem ve kenetlediği dudaklarını en az sekiz gün geçmeden de bir daha açmıyor. Aslında onunla aynı görüşteyim, kız ve erkek çocuğu tabii ki beraber oynayamaz. Kardeş olmadıkları sürece bu, okulda da yasak. Ama erkek çocuğun, kız kardeşiyle görünmesi de biraz ayıp ve ille Edvin'le sokakta beraber yürümemiz gerektiğinde, onun üç adım arkasından yürüyüp, onu tanımazlıktan gelmek zorundayım. Övünç duyulacak bir şey değilim ben. Annem de öyle düşünüyor çünkü Halk Evi'nin kuruluş

günü kutlamasına beni de götüreceklerinde üstüme çekidüzen vermek için epey çaba sarf ediyor. Sert ve sarı saçlarımı kıvırırken, maşayla yakıyor, Jytte'den ödünç aldığımız pabuçlar uysun diye ısrarla ayak parmaklarımı bükmemi istiyor. "Fena olmamış canım," diyor babam, hevesini kırmamak için ve özellikle kutlama için almış olduğu beyaz gömleğin yakasıyla debeleniyor. Edvin artık büyüdüğü için ailesiyle bir yere gitmekten sıkılıyor ve her zamanki gibi 'O kadar çirkinsin ki, kimse seni istemez' türünden, sevimli yorumlarda bulunmuyor. Bu epey özel bir akşam çünkü işçilere yapacağı konuşmadan sonra Stauning'in şahsen birer hediye takdim edeceği Vesterbro'nun tüm propagandacıları arasında babam da olacak. Babam her pazar usanmadan seçmenler kuruluna üye sağlamak için mahallenin merdivenlerini inip çıkadursun, annem her ay aynı kuruldan 50 örelik üyelik ücreti talebi geldiğinde, babamın üyeliğini iptal edip, onu çileden çıkarıyor. O zaman babam, bir sürü lanet mırıldanıp, yıpranmış şapkasını kapıyor, tekrar kayıt olmak için adamın peşinden koşuyor. Annem, Stauning'e ve partiye karşı nedeni pek belli olmayan bir nefret besliyor ve ara sıra, babamın eskiden komünist olduğunu ima ediyor ki bu, neredeyse yasa dışı sayılabilecek bir şey. Kelimeyi asla ağzına almıyor çünkü buna cüret edemiyor ama bazen, babamın, küçüklüğümde okuduğu ve içinde mutlu bir işçi ailesinin, kırmızı bir bayrağa doğru baktığı yasak kitap aklıma geldiğinde, annemin imaları o kadar da abartılı gelmiyor.

Stauning kürsüye çıktığında, kalbim hızlı hızlı atmaya başlıyor, eminim babamın da. Stauning her zamanki gibi konuşuyor. Yarısını ancak anlıyorum. Ama ruhuma huzur veren, Stauning bu dünyada bulunduğu sürece başımıza kötü bir şey gelmeyeceğini temin eden, sakin ve kalın sesini severek dinliyorum. Uzun zaman evvel olmasına rağmen, sekiz saatlik çalışma gününün gerçekleştirilmesinden bahsediyor.

Sendikalardan ve hiçbir iş yerinde göz yumulmaması gereken, yolsuz grev kırıcılarından bahsediyor. Hemen o anda, asla grev kırıcısı olmayacağım diye kendime, Stauning'e ve Tanrı'ya söz veriyorum. Sesini yalnızca partiye zarar veren, bölücülük yapan komünistlerden bahsettiğinde, kızgınlıktan gürlercesine yükseltiyor fakat hemen sonra, usul denecek kadar alçak bir tonla, annem dâhil birçok kişinin onu sorumlu tuttuğu işsizlik durumunu açıklıyor. "Ama hayır, işsizliğin tek bir nedeni var, o da dünya buhranı," diyor ve bu söz, kulağımı okşamakla beraber, hoşuma da gidiyor. Bütün insanların kara bir yasa boğulmuş, perdeleri kapatıp, ışıkları söndürmüş olduğu ve yağmurun, tek bir yıldızın bile parlamadığı, tesellisiz, kül rengi gökyüzünden yağdığı bir dünya canlandırıyorum gözümün önünde. "Ve şimdi," diyor Stauning sonunda, "çalışkan propagandacılarımızın her birine, yüce amacımıza verdikleri emek için ödüllerini takdim etme mutluluğuna sahibim!" Babamın, onların arasında bulunmasından o kadar gururlanıyorum ki yüzüm kızarıyor. Onun oturduğu yere göz ucuyla bakıyorum. Tedirgin bir şekilde bıyığını büküyor ve sanki, onun sevincini paylaştığımı biliyormuş gibi bana gülümsüyor. Edvin'le çıraklık meselesi nedeniyle araları devamlı bozuk ve ağabeyim oturduğu yerde birazdan uyuklayacağa benziyor. Stauning her ismi teker teker, yüksek sesle söylüyor, her birinin elini sıkıp, bir kitap hediye ediyor. Sıra babama geldiğinde gözlerim kamaşıyor. Hediye verilen kitabın ismi *Şiirler ve El Aletleri*. Stauning kitabın ön sayfasına babamın ismini ve takdir ifade eden birkaç sözcük yazmış. Eve dönerken, onurundan hâlâ havalara uçan babam "Büyüdüğün zaman, sen de okuyabilirsin," diyor. "Şiir seviyorsun ne de olsa." Annem ve Edvin bizimle beraber değiller. Onlar, sonraki baloda dans edecekler ama bu ağırbaşlı babama göre bir şey değil, bense sadece bir çocuğum. Annem, sonradan kitabı dolabın en dibine koyuyor ve vitrini

kapattığında, gözükmüyor. "Tanrı'nın yarattığı her pazar günü merdiven tepmenin karşılığında verdikleri ödül de ödül olsa," diyor küçümseyerek, babam da grev kırıcılardan, eksik ödemelerden konuşmaya başlıyor. Yüce Tanrı'm. Babamın bile kendince mutlu olmasına müsaadesi yok.

12.

Zaman geçtikçe, çocukluk ince, yassı ve kâğıdımsı bir hâl aldı. Yorgun ve yıpranmıştı. Umutsuz anlarımda, ben büyüyünceye kadar dayanmayacak gibi gözüküyordu ve bunu başkaları da görüyordu. Agnete teyze ne zaman bize gelse: "Aman yarabbi, amma büyümüşsün!" diyordu. "Evet," diyordu annem bana hoşnutsuzca bakıp, "biraz da et bağlasa ..." Haklıydı. Kâğıt bebek gibi inceydim ve giysiler omuzlarımdan, askıya asılmış gibi sarkıyordu. Çocukluk, ben 14 yaşına basıncaya kadar sürecekti ama zamanından evvel tükenirse, ne yapacaktım? Önemli soruların hiçbirine asla cevap bulunmuyordu. Ruth'un kesif, pürüzsüz ve en ufak bir çatlağı bile olmayan çocukluğuna kıskançlıkla bakıp duruyordum. Çocukluğunun ömrü, gereğinden uzun olacağa benziyordu ve bir başkasına, sonuna kadar kullansın diye bırakabilirdi. Ruth'un kendisi bunun farkında değildi. Sokaktaki çocuklar peşimden "Yukarıda havalar nasıl, abla?" diye bağırdıklarında, Ruth küfrü basıyor, onlar da korkup kaçıyordu. Hassas ve utangaç olduğumu bildiğinden, devamlı beni savunuyordu. Ama artık, Ruth bana yetmiyordu. Bayan Mollerup da öyle çünkü ilgilendiği bir sürü çocuğun arasında ben herhangi birisiydim. Hep şiirlerimi gösterebileceğim, onları övecek yegâne bir insanla karşılaşmanın hayalini kuruyordum. Okusalar, ninem onları ahlaksız, Edvin ise gülünç bulacaktı. Ölümü çok düşünmeye başlamıştım ve onu bir arkadaş

olarak görüyordum. Ölmek istediğime kendimi inandırmıştım ve annem bir gün şehre indiğinde, ekmek bıçağını alıp, atardamarı bulma umuduyla bileğimi kesmeye giriştim. Aynı zamanda, kahrolmuş annemin birazdan nasıl ağlayarak cesedimin üstüne atılacağını düşünüyor, hıçkırıklara boğuluyordum. Sonunda hâlâ hafif izleri gözüken birkaç sıyrık oluştu, o kadar. Bu emniyetsiz, titrek dünyada tek tesellim, aşağıdaki gibi dizeler yazmaktı:

Eskiden genç, güzel ve mutluydum,
Eğlence ve kahkaha dolu.
Kızaran gül yaprağı gibiydim.
Ama şimdi yaşlıyım, unutuldum.

O zaman 12 yaşındaydım. Bunun dışında, şiirlerim Edvin'in dediği gibi hâlâ hep "yalandı". Çoğu sevda hakkında olduğundan, okuyan, ilginç aşk maceralarıyla dolu, hafifmeşrep bir hayat yaşadığımı sanabilirdi. Eğer annemler aşağıdakine benzer bir şiirimi görürse beni kesin ıslahevine yollarlardı:

Coşkuyla hissettim dostumu
dudaklarımız buluştuğunda,
Sadece bu an için,
Geldik biz dünyaya.

Söndü gençliğimin belirsiz hayali,
Hayatın kapıları açık şimdi.
Ve hayat güzel - sağ ol arkadaşım,
seninle aşkın eşiğini atladım.

Aydaki adama, Ruth'a ya da hiç kimseye aşk şiirleri yazıyordum. Şiirlerimin, kabukları henüz düşmemiş, çocukluk yaralarının altındaki narin ve yeni ten gibi olduğunu düşünürdüm. Acaba yetişkin hâlimi onlar mı oluşturacaktı? Bu dönemde çoğunlukla hüzünlüydüm. Sokakta rüzgâr, dünyanın kınayarak baktığı uzun, ince vücudumdan buz keserek geçiyordu. Okulda öğretmenlere, yetişkin ve bütünlenmiş insanların karşısında hep olduğu gibi bakakalıyordum. Bir gün koro dersindeki vekil öğretmen sınıfta oturduğum yere sakince yaklaşıp yavaşça fakat anlaşılır biçimde "Senin suratını beğenmedim," dedi. Eve gidip komodinin üstündeki aynada uzun uzun yüzüme baktım. Soluk, yanakları tombul, gözleri ürkekti. Küçükken geçirdiğim raşitizm yüzünden, ön dişlerimin minesinde, ardı sıra ufak çöküntüler vardı. Bunu bu hastalığa beslenme eksikliğinin neden olduğunu söyleyen okul dişçisinden biliyordum. Fakat bundan tabii ki kimseye bahsetmedim çünkü evde söylenilecek şey değildi bu. Gittikçe ağırlaşan hüznümü kendime açıklayamadığımdan, "dünya buhranının" sonunda bana da ulaştığına inanıyordum. Bir daha geri gelmeyecek erken çocukluk dönemimi de sık sık düşünüyordum, her şey o zamanlar daha iyiymiş gibime geliyordu. Akşam pencere kenarına oturup, şiir defterime şunu yazdım:

Kopan ince yaylar
Bağlanmaz yeniden,
Sesini kaybetmeden
Tonu değişmeden.

O zamanlar edebî temelimi ilahiler, halk şarkıları ve 1890'ların şairleri oluşturuyordu.

Bir sabah uyandığımda, çok kötü durumdaydım. Boğazım ağrıyordu ve üşüyerek ayağa kalkıp yere bastım. Anneme

okula gitmesem olur mu diye sordum ama o kaşlarını çatıp, saçmalıklara katlanıcak hâli olmadığını söyledi. Evvelinden bildirilmeyen, beklenmeyen olaylardan ya da misafirlerden nefret ederdi. Ateşler içinde yanarak okula gittim ve daha ilk derste beni eve yolladılar. Annem de artık kendine gelmiş, hasta olduğumu kabul etmişti. Yatağa yatar yatmaz, uykuya daldım ve tekrar uyandığımda annem bütün evi baştan aşağı temizlemekle meşguldü. Yatak odasında temiz perdeleri asmakla uğraşıyordu ve onu çağırdığımda, bana doğru dönüp: "İyi ki uyandın," dedi, "doktor birazdan gelecek, her şeyi yetiştirmem lazım." Sosyal hizmetlerden gelen hekimden, annem de ben de çok korkardık. Annem yataklara temiz çarşaf serip, tel tokayla kulak kirimi kazıdıktan sonra kapı çaldı, annem telaşla koşup açtı. "İyi günler," dedi hürmetle, "zahmet ettiniz, kusura bakmayın ..." Tam o anda doktorun şiddetli öksürüğü annemin lafını kesti. Doktor bir yandan mendilinin içine öksürüp duruyor bir yandan annemi bastonuyla yolundan iteliyor ve tekrar nefesi açıldığında "Tamam, tamam" diye kükrüyordu. "Bütün bu merdivenler ... öldürecekler beni. Bari iki adım atacak yer olsa. Bu şekilde hekimlik mi olur? Sizi hatırlıyorum, diş sorununuz vardı. Peki ama, Tanrı aşkına, hasta kim? Ha, kızınız hasta ... e hangi cehennemde?" "Burada buyrun." Önce annem içeri girdi sonra doktor, büyük güçlükle karnını içine çekip, yanıma gelmek için annemlerin yatağının önünden geçti. "Pekâlâ," diye bağırarak kafasını bana doğru eğdi. "Neyin var senin? Okulu asmıyorsun ya?" İğrenç bir adamdı ve yorganı çenemin dibine kadar çektim. Kara, patlak gözlerini bana diktiğinde, içimden ona fakir olsak bile kesinlikle sağır değiliz, demek geldi. Elleri tüylerle kaplıydı, kulaklarının her birinde bir tutam siyah, kalın kıl ürüyordu. Bir kaşık getirilsin diye kükrediğinde mutfağa koşan annemin ayakları neredeyse birbirine takılıyordu. Hekim küçük bir el fenerini boğazıma tutup baktı, boynumun yan

taraflarını parmaklarıyla bastırdı ve tehdit edercesine: "Okulda difteri var mı, söyle bakalım?" dedi. "Hasta olan başka arkadaşların filan?" Başımı öne salladım. Sanki ekşi bir şey yemiş gibi yüzünü buruşturdu ve "Difteri olmuş!" diye bağırdı. "Hemen hastaneye yatırılmalı. Lanet olsun!" Annem işi başından aşkın bir doktora böyle küstahça davranabileceğimi benden asla beklemiyormuş gibi dik dik baktı bana. Doktor öfkeyle bastonunu alıp, paytak adımlarla hastane kayıt formunu doldurmak için oturma odasına gitti ve ben dehşete kapıldım. Hastane! Şiirlerim! Onları şimdi nereye saklayacaktım? Uykuya tekrar yenik düştüm. Uyandığımda annem yatağın kenarında oturuyordu. Şefkatle bir istediğim var mı diye sordu ve onu memnun etmek için, yutamayacağımı bile bile bir parça çikolata istedim. Jytte sağ olsun, evden artık çikolata eksik olmuyordu. Ambulansı beklerken anneme şiir defterimi, belki hastanede yazmak isteyen biri olur diye yanıma almak istediğimi söyledim. Buna bir itirazı yoktu. Ambulansta yanımda oturup, devamlı alnımı, ellerimi okşadı. Bunu daha evvelden yaptığını hiç hatırlamıyordum ve bu da beni hem utandırıyor hem sevindiriyordu. Sokakta dolaştığımda veya dükkânlarda, hep küçük çocuklarını kucaklarına alıp seven annelere mutluluk ve kıskançlık karışımı duygularla bakardım. Belki annem de bir zamanlar bunu yapmıştı ama hatırlamıyordum. Hastanede, farklı yaşlarda çocukların bulunduğu büyük bir koğuşa yatırıldım. Hepimiz difteri hastasıydık ve hemen herkes benim kadar kötü durumdaydı. Şiir defterimi bir çekmeceye koydum ve onu yanımda bulundurmam kimseye garip gelmedi. Orada neredeyse üç ay kalmama rağmen, o zamandan hiçbir şey hatırlamıyorum. Ziyaretçi saatlerinde annem pencerenin ardından, bana bağıra bağıra konuşurdu. Eve dönmeden kısa süre evvel, annemin görüştüğü başhekim, anemik olduğumu ve ayrıca kilomun düşük olduğunu söyledi. İkisi de annemi gücendirdiğinden,

başlangıçta eve geldiğimde babam yine işsiz olmasına rağmen, bana çavdar unu çorbası ve şişmanlatıcı başka yemekler hazırladı. Uzun ayrılığımız sürecinde, Ruth kapıcının yakında 13 yaşına basacak, şişko, ak saçlı Minna'sıyla kaynaşmıştı. Şimdi yaşı onu böyle bir terfiye layık kılmasa da, onunla beraber durmadan çöplük köşesinde takılıyorlardı. Kendimi ihanete uğramış ve yalnız hissediyordum. Bu dönemde sadece gece, yağmur, sakin akşam yıldızım – ve bir de şiir defterim bana hafif bir teselli veriyordu. Yazdığım şiirlerin hepsi şöyleydi:

Hüzünlü, kuzguni siyah gece,
şefkatle karanlığa sarıyorsun beni,
huzur ve rahatlık veriyorsun ruhuma.
ağırlaşıyorum, uyuşurcasına.

Yağmur ince ve sessiz
hafifçe vuruyor pencereye.
Yüzümü yaslıyorum yastığın,
serin mi serin kılıfına.

Usulca uykuya dalıyorum,
Yüce gece, en yakın dostum.
Yarın hayata tekrar uyanıyorum,
ve kahroluyor ruhum.

Bir gün ağabeyim şiirlerimden birini bir dergiye satmamı önerdi ama ben kimsenin onlara para vereceğine inanmıyordum. Buna aldırdığım da yoktu, yeter ki birisi onları bassın. Ama bu "birisiyle" asla yüz yüze gelmeyecektim. Büyüdü-

ğümde, bir gün şiirlerim hakiki bir kitapta yer alacaktı elbet ama bunun nasıl gerçekleşeceğini bilmiyordum. Babam kesin bir yolunu biliyor olmalıydı ama bir kızın şair olamayacağını söylediğinden, onun bundan haberi olmamalıydı. Zaten şiirleri yazmak bana yetiyordu, şimdiye kadar onları sadece hor görmüş yada gülünç bulmuş bir dünyaya göstermenin acelesi yoktu.

13.

Peter amca ninemi öldürdü. En azından annemler ve Rosalia teyze öyle diyor. Noel arifesi günü, amcam, Agnete teyzemle beraber ninemi almaya gitmişlerdi. İnanılmaz bir kar fırtınası vardı. Üçü birlikte en az on beş dakika boyunca tramvayı beklemişler, amcam muhteşem servetine rağmen bir taksiye para sarf etmeyi aklına getirmemişti. Akşam ninem zatürre olmuş, onu oturma odasındaki divana yatırmışlardı. Oturma odasını her Noel ısıtsalar da, annemin dediği gibi, yılda yalnız üç gün ısıtılan bir odanın ne kadar rutubetli olduğunu herkes bilir. Bütün Noel boyunca ninem burada yatıp her birimizi ağırladı. Ölmek üzere olduğundan da kesinlikle emindi. Ama biz buna inanmadık. Beyaz, uzun yakalı bir gecelik giymiş, anneminkilerine benzeyen narin ellerini devamlı, telaşla, sanki çok önemli bir şeyi boşuna ararcasına yorganın üstünde dolaştırıyordu. Artık gözlüklerini takmadığından, burnunun uzun ve sivri, gözlerinin koyu mavi ve parlak, içe çökük ağızının ise gülümsemediği anlarda katı ve inatçı bir ifadesi olduğu görülüyordu. Durmadan kendi cenazesinden ve Landmands Bankası'nın rezil iflası sonucu kaybettiği 500 kronundan bahsediyordu. Annem ve teyzemler içtenlikle gülüp, "Sana güzel bir cenaze merasimi yapacağız, anneciğim," diyorlardı, "o vakit gelsin." Onu tek ciddiye alan bendim galiba. 76 yaşındaydı ve benim fikrimce zaten fazla vakti kalmamıştı. Cenazede "Kilise çanı, seni büyük şehirler değil,

küçük köyler için döktüler," ve "Elini koyduysan Tanrı'nın sabanına, bakma bir daha ardına," ilahilerini söylemeye karar verdik. Sonuncusu aslında cenaze ilahisi değildi ama ninem ve ben onu çok seviyorduk ve ziyarete geldiğimde sık sık beraber söylüyorduk. Bu seçim, benim için biraz da başkaldırı içeriyordu. Bütün ilahiler arasında babam, en çok ondan nefret ederdi çünkü: "Gözyaşları boğarsa sesini, düşün sen altın hasatı" dizesi, ona göre kilisenin işçilere karşı beslediği düşmanlığın ispatıydı.

Nineme bir ilahi yazmayı çok istiyordum ama elimden gelmiyordu. Birçok kere denesem de hep eski ilahilere benziyorlardı ve üzülerek vazgeçiyordum. Noel'in üçüncü gününde korkunç bir şey oldu. Kapı çaldığında üç kız kardeş ninemin yatağı başında oturuyordu ve Peter amcam da odadaydı. Yeğenlerimden birisi kapıyı açtı ve Şarap Fıçısı berbat bir hâlde, önündekileri iteleyerek hastanın yanına gitti. Rosalia teyze ellerini yüzüne kapayıp hıçkırıklara boğuldu. Şarap Fıçısı kolunu ona doğru sallayıp, bağıra çağıra, hemen eve dönmezse lanet olası kemiklerini kıracağını söyledi. Peter amca araya girip ayyaş adamı tuttu, biz çocuklar odadan çıkartıldık. Korkunç bir şamata ve kadın çığlıkları arasında, ninemin sakin ve itibarlı sesinin amcamın karakterinde hâlâ olası iyilik kalıntılarına hitap ettiği duyuluyordu. Birden ses seda kesildi ve sonradan Peter amcanın zor kullanarak Şarap Fıçısı'nı dışarı attığını bize söylediler. Onun evlerine girmesine daha önce hiç göz yummamışlardı. Bizim sokakta da durum aynıydı. Erkekler ya içkiciydi –ve çoğu öyleydi– ya da içenlere karşı aşırı bir nefret besliyorlardı. Ninemin durumu kötüleştiğinde, doktor nöbeti atlatamayacağını söyledi ve artık onu görmeme izin vermediler. Annem gece gündüz yanındaydı, eve döndüğünde gözleri kızarmıştı ve haberleri iç karartıcıydı. Ninem öldüğünde, yine onu görmeme izin vermediler ama Edvin'e verdiler. Hayatta olduğu zamanki hâline benzediğini,

söyledi. Ama cenazeye ben de gittim. Sundby Kilisesi'nde annem ve Rosalia teyzenin yanında oturuyordum ve ayin daha bitmeden histerik bir gülme krizine tutuldum. O kadar korkunçtu ki bu, benim de diğerleri gibi ağladığımı zannetmeleri umuduyla, mendilimle ağzımı ve burnumu sakladım. Şansıma, yanaklarımdan gözyaşları akıyordu. Ninemin ölümü karşısında bir şey hissetmemem beni dehşete düşürdü. Ninemi hakikaten çok seviyordum. Beraber seçtiğimiz ilahiler söyleniyordu. Peki neden yas tutamıyordum? Cenazeden çok sonra, yorganım, anneme miras kalan tek şey olan, ninemin yorganıyla değiştirildi. Akşam onu üstüme örttüğümde, ninemin kendine has, temiz çarşaf kokusu her tarafımı sardı ve ancak o zaman ağlayıp, ne olduğunu anladım. Ah nineciğim, bir daha asla şarkı söylediğimi duymayacaksın. Bir daha asla ekmeğime halis tereyağı sürmeyeceksin ve bana, hayatın hakkında anlatmayı unuttukların, bundan sonra hep gizli kalacak. Uzun bir müddet, her akşam ağlayarak uykuya daldım, çünkü ninemin kokusu yorgandan bir türlü geçmedi.

14.

"O merdaneyi bir an önce geri götürmezsen, Tanrı yardımcın olsun," diyor annem ve ağır makineyi bana doğru savuruyor. Ayaklarıma çarpmasın diye yerimden sıçramam gerekiyor. Annem, çamaşırlıkta, buhar tüten kazanın üstüne eğili duruyor ve ayın bu tek gününde, akli dengesinin pek yerinde olmadığını gayet iyi biliyorum. Ama fena bir durumdayım. Makinenin kirasını ödemem için bana 10 öre vermiş ama bedeli aslında saatte 15 öre. Fiyatı, en son 5 öre artmıştı ve o zaman geriye kalan 5 öreyi bir dahaki sefere ödeyeceğime söz vermiştim. Demek ki bugün onlara 20 öre vermem lazım fakat sadece 10 örem var. "Anne," diyorum sıkılarak, "fiyatın artması benim hatam değil ya". Başını kaldırıp, nemli saçlarını yüzünden çekiyor. "Hadisene sen," diyor tehdit edercesine. Buhar dolu odayı terk edip avluya çıkıyorum, boz rengi gökyüzüne sanki ondan yardım beklercesine bakıyorum. Öğleden sonra geç vakit. Her zamanki takım, çöplerin orada, kafa kafaya vermişler. Keşke ben de onlardan biri olsam. Keşke Ruth kadar ufak olsam ve grubun ortasında kaybolsam. "Selam Tove," diye bağırıyor neşeyle çünkü bana sadakatsizlik ettiğinin farkında değil. "Selam," diyorum birden ümitlenerek. O tarafa doğru gidip Ruth yanıma gelsin diye işaret ediyorum. Ona durumu anlatıyorum ve o "Ben de geleyim, ben çözerim," diyor. "Ver bana 10 öreyi – hiç yoktan iyidir." Ruth için her şey basit, büyüklerin davranışları dahi onu

şaşırtmıyor. Annem söz konusu olduğunda ben de pek şaşırmıyorum, ne de olsa sağı solu belli olmayan karakterini artık kabullendim. Sundevedsgade'nin orada, köşede tüymeye hazır bekliyorum. Ruth paldır küldür dükkâna girip makineyi ve 10 öreyi tezgâha atıyor sonra fırlayıp yanıma geliyor. Ta Amerikavej'e kadar koşuyoruz, tıpkı eski günlerde, tehlikeyi atlattığımız anlardaki gibi nefes nefese durup gülüşüyoruz. "Kocakarı arkamdan nasıl bağırdı," diyor Ruth soluğu kesilerek. "Fiyatı 15 öre, diye bağırdı ama o hızla, şişko göbeğiyle, merdanenin yanından geçemedi. Tanrı'm ne komikti ya." Akan berrak gözyaşları, o güzel, ufak yüzünde çizgiler oluşturuyor ve ben kendimi mutlu ve minnettar hissediyorum. Eve dönerken Ruth neden çöplük kenarında onlarla takılmadığımı soruyor. "Büyük kızlar çok matrak," diyor. Öyle eğleniyorlar ki ve eğer Ruth'un yaşını küçük bulmuyorlarsa benimkini de bulmazlar elbette. Eve, avlunun içine vardığımızda çöplük kenarında sadece Minna ve Grete var. Ruth Minna'nın nesini beğeniyor anlamıyorum. Grete ön binada oturuyor ve teyzem gibi dikişçilik yapan dul bir annesi var. Yedinci sınıfa gidiyor ve onu neredeyse hiç tanımıyorum. Örgü bluzu, önündeki iki küçük çıkıntıyı belirginleştiriyor – ben de ne yazık ki eksik olan çıkıntılar. Güldüğü zaman ağzının yamuk olduğu belli oluyor. Köşe yarı karanlık ve çöp kutuları çok pis kokuyor. İki büyük kız kutuların üstünde oturuyorlar ve Minna misafirperverlik edip Ruth'a yanında yer açıyor. Ben bayrak direği gibi ortada kalıveriyorum ve aklıma, söyleyecek tek bir şey gelmiyor. Bu yıllardır beklemiş olduğum bir terfi ama şu anda nesi güzel bilemiyorum. "Gerda yakında bebeğini doğuracak," diyor Grete topuklarını çöp kutusuna vurarak. "Güzel Ludvig gibi o da geri zekâlı olacak," diyor Minna ümitle. "Sarhoşken yapılan çocuk öyle olur." "Yok daha neler," diyor Ruth, "O zaman, çoğumuz geri zekâlı doğardık yahu." Konuşmaları hep böyle, herkes

hakkında söyleyecek, kötü veya edepsiz bir şeyden haberdarlar. Acaba arkamı döndüğümde bizim hakkımızda da mı böyle konuşuyorlar diye merak ediyorum. Kıkırdaya kıkırdaya içkiden, fuhuştan, gizli saklı, ağza alınmaz münasebetlerden bahsediyorlar. Kiliseye kabul törenlerinin bitmesinden bir saat bile geçmeden kızlıklarını kaybedeceklerini ve tabii 18 yaşına basmadan evvel, hamile kalmamaya dikkat edeceklerini söylüyorlar. Bunların hepsini bana Ruth daha evvelden anlatmıştı ve çöplük kenarındaki sohbeti son derece iç karartıcı ve sıkıcı buluyorum. Göğsüm tıkanıyor, avludan, sokaktan ve yüksek binalardan uzaklaşmanın özlemini duyuyorum. Başka sokaklar, başka avlular, başka evler ve insanlar bulunur mu bilmiyorum. Şimdiye kadar sadece Vesterbrogade'ye, manavdan üç kilo haşlamalık patates almak için gittim. Bana her seferinde şeker ikram eden manavın, sonradan "Sondajcı X" olduğu ortaya çıkmıştı. Gündüzleri usulca ufak dükkânını işletiyor, geceleri ise polisle dalga geçmek için şehrin postanelerini soyuyordu. Onu yakalamaları yıllar almıştı. Ben böyle düşüncelere dalıp gitmişken, Ruth birden "Tove'nin erkek arkadaşı var!" diyor. Diğer iki büyük kız gülmekten katılıyorlar. "Yalan söyleme," diyor Minna, "o namusuna çok düşkündür!". "Gerçekten, yalan söylemiyorum," diye ısrar ediyor Ruth. Bana sıcak gülümseyişinde, kötü niyetin zerresi yok. "Kim olduğunu da biliyorum: Kıvırcık Charles! A ha ha ha!" Gülmekten kırılmak üzereler ve en yüksek sesle gülen de benim. Bunu sadece Ruth bizi eğlendirmek istediği için yapıyorum, yoksa gülünç bulduğum bir şey yok. Gerda, beli çukurlaşmış, yükünden zorlanarak avludan geçtiğinde kahkahalar kesiliyor. Elinde taşıdığı file torbada bira şişeleri birbirlerine sürtüp, çınlıyor. Kısa saçları eskisinden daha koyu ve yüzünde kahverengi lekeler var. O anda içimden bebeğinin güzel ve akli dengesinin normal olmasını diliyorum. Dileğim bir kız çocuğu olması, altınsı, uzun saçları ensesinde

kalın örgülü bir kız. Kimse bir kadının kalbini okuyamaz ve belki Gerda Teneke Burun'a âşıktı. Gündüzleri ne kadar şarkı tutturup gülse de geceleri belki ağlayarak uykuya dalıyordu. Bir zamanlar çöplük köşesinde durmuş, 14 yaşına bastığında neler yapacağını bağıra çağıra anlatmıştı. Ben bu alandaki geleneği sürdürmeyeceğim. Sevdiğim bir adamla karşılaşmadan evvel kimseyle bir şey yapmayacağım ama şimdilik, bana bakan tek bir erkek veya oğlan yok. İstediğim, "haftalık maaşını harcamadan eve gelen, içkici olmayan, istikrarlı bir vasıflı işçi" değil. O zaman, evde kalmayı tercih ederim ki zaten annemler de bunu kabullenmiş gözüküyorlar. Babam hep ben okuldan çıktıktan sonra "emekli maaşı olan devamlı bir işe" girmemden bahsediyor ama bu, benim için "vasıflı işçi" kadar dayanılmaz bir seçenek. Geleceği düşündüğüm zaman, her yönde bir duvara çarpıyorum ve içtenlikle, çocukluğumu uzatabilmeyi istiyorum. Buna bir çözüm yolu bulamıyorum. Annem pencereden bana seslendiğinde, rahatlayarak, o paha biçilmez çöplük köşesini terk edip yukarı çıkıyorum. "Söylesene," diyor annem son derece sevecen, "Merdaneyi iade ettin mi?". "Evet," diyorum kısaca ve o, bana vermiş olduğu zor bir görevi başarıyla yerine getirmişim gibi gülümsüyor.

15.

Bayan Matthiasen liseye gitmem için evden izin almamı istedi. Hâlbuki sınavda Otuz Yıl Savaşı'nın ne kadar sürdüğünü bile bilememiştim. Bu tür esprileri algılamayı, bir türlü öğrenemeyeceğim. Bayan Matthiasen zeki olduğumu ve okumaya devam etmemi söylüyor. Ben de istiyorum ama buna paramızın yetmediğini biliyorum. Yine de, fazla ümitlenmeden babama soruyorum ve o da garip bir heyecana kapılıyor, Mavi Çoraplılardan, hem çirkin hem kibirli olduklarını söylediği kadın talebelerden aşağılayıcı şekilde konuşuyor. Bir keresinde, Florence Nightingale hakkında bir kompozisyon yazmama yardım edeceğinde aklına gelen tek şey ayaklarının büyük olması ve ağzının koktuğuydu. Ben de onun yerine Bayan Mollerup'a danışmıştım. Yoksa Bayan Matthiasen'ın iyi not vermiş oluğu birçok kompozisyonumu babam yazmıştır. Ancak Amerika hakkındaki şu şekilde biten bir kompozisyonda iş ters gitmişti: "Amerika özgürlükler ülkesi olarak betimlenmiştir. Önceleri bu, kendin olma özgürlüğü, çalışma ve toprak sahibi olma özgürlüğü demekti. Şimdi ise daha çok, yemek alacak paran yoksa açlıktan ölme özgürlüğü demektir." Öğretmenim "Bu yergiyle ne demek istiyorsun, kuzum?" diye sormuştu. Buna bir açıklama yapamadığımdan bize sadece "orta" vermişti. Hayır, okumaya devam etmeme iznim yok ve sadece kısa bir müddet daha çocuk kalabilirim. Okulu bıraktığımda ve kiliseye kabul törenimden sonra, yapılacak

bir sürü işi olan bir evde çalışmaya başlamam lazım. Gelecek, yakında üstüme devrilip beni ezecek kocaman, görkemli bir dev. Yıpranmış çocukluğum etrafımda dalgalanıyor, ne zaman bir deliği yamalamayı başarsam bir yenisi açılıyor. Bu beni kırılgan ve sinirli kılıyor. Anneme karşılık veriyorum, o da böbürlenerek "Eh, yabancılar arasına gidince, görürsün sen," diyor. Onların büyük tasaları Edvin. Araları bozulduğundan beri ağabeyim benimle son derece yakın. Ona karşı derin ve acı dolu hislerim olmadığından, bana korkmadan bütün sırlarını söyleyebiliyor. Ama babam hep ağabeyimin büyük bir adam olacağına inanmıştı çünkü küçükken birçok yeteneği vardı. Şarkı söyleyip gitar çalar, okul piyeslerinde hep küçük prensi o oynardı. Okulda ve avludaki bütün kızlar ona tutkundu ve aynı okula gittiğimizde, öğretmenler hep bana şaşkınlıkla "O güzel, yetenekli çocuk senin ağabeyin mi?" diye sorarlardı. Üstelik *İşçilerin Gençlik ve Spor Kulübü* üyesi olması ve partiye gönül vermesi babamı sevindiriyordu. Elinde hiç kazma kürek tutmamış bir devlet bakanını adamdan saymadığını söylerdi babam hep, demek ki kim bilir Edvin için ne umutları vardı? Şimdi bütün bu umutlar boşa çıktı. Edvin sadece usta olup, kendi çıraklarına zorbalık edebileceği parlak günü, bir de on sekizinci yaş gününü bekliyor çünkü o zaman evden taşınıp eşyalarına başkalarının ilişemeyeceği bir oda tutacak. Kızların onu ziyaret edebileceği bir yer istiyor çünkü annemle bu konuda uzlaşmanın imkânı yok. Anneme göre genç kızların her biri, evlenip geçimlerini sağlayacak bir ustanın karısı olmak isteyen gizli birer düşman. Edvin'in tahsilini ödemek için annemler az tasarruf etmemişlerdi. "Ve nihayet kendisi para kazanmaya başlayıp, birazını geri ödeme vakti geldiğinde evden kaçıyor," diyor annem babama kızgınlıkla. "Kızın biri girmiştir kafasına." Böyle şeyleri yatağa girdiklerinde ve benim uyuduğumu zannettiğinde, söylüyor. Edvin'i anlıyorum, burası yaşanılacak bir ev değil ve 18 yaşına

bastığımda ben de taşınacağım. Ama babamın hayal kırıklığına uğramasını da anlıyorum. Geçenlerde Edvin'le kavga ettiklerinde, Edvin, Stauning'in hem içki içtiğini hem de sevgilileri olduğunu söyledi. Babam öfkesinden pancar kesildi ve ona öyle bir tokat attı ki Edvin yere yuvarlandı. Babamın Edvin'i dövdüğünü daha evvelden hic görmemiştim ve beni de asla dövmemiştir. Bir gece, annemler yatakta bu sorunu tartıştıklarında babam, Edvin'e kız arkadaşını eve davet etmesi için izin vermeleri gerektiğini söyledi. "Yok ki ciddi birisi," dedi annem kısaca. "Var," dedi babam, "yoksa neden her akşam dışarı çıksın. Onu bu şekilde evden kovalayan sensin." Babam, nadiren bir şeyde ısrar ettiğinde, annem her zaman boyun eğmek zorunda kalır, dolayısıyla Edvin'e ertesi günü, Solvejg'i akşam kahve içmeye davet etmesini söylediler. Solvejg hakkında birçok şey biliyorum ama onu hiç daha evvelden görmedim. Birbirlerini sevdiklerini ve ağabeyim usta olduğunda evleneceklerini biliyorum. Edvin'in onu evinde ziyaret ettiğini ve Solvejg'in anne ve babasının ondan çok hoşlandığını da biliyorum. Onunla Halk Evi'nde bir baloda tanışmış. Enghavevej'de oturuyor ve Edvin gibi 17 yaşında. Babası bisiklet tamircisi ve Vesterbrogade'de bir tamirhanesi var. Kızın kendisi kuaför eğitimli, bol bol para kazanıyor.

Akşam olduğunda, hepimiz tedirginlikle annemin hareketlerine odaklandık. Ben evdeki tek beyaz masa örtüsünü masaya sermesine yardım ettim, Edvin ise devamlı onunla göz göze gelip, gülümsemeye çalışıyordu ama boşuna. Ağabeyimin üstünde kiliseye kabul töreninde giymiş olduğu, kolları ve bacakları artık kısa gelen takım elbise vardı. Babam bayramlık giysilerini giymiş, kanepenin ucunda oturuyor, sanki misafir oymuş gibi durmadan kravat düğümüyle oynuyordu. Ben kremalı pastaların bulunduğu tepsiyi içeri getirdim ve masa örtüsünün ortasına koydum. Birden kapı çaldı ve açmak için yerinden fırlayan ağabeyimin ayakları

az kalsın birbirine dolanıyordu. Antreden şen bir kahkaha sesi geldi ve annem dudaklarını büküp, el işini kaptı, hızlı hızlı örgüsünü örmeye başladı. Solvejg'e bakmadan elini uzattı ve sadece "Merhaba, buyrun oturun," dedi. Aslında "Cehenneme git" de demiş olabilirdi ama görünüşe göre Solvejg etrafındaki gergin havayı algılamamıştı. Gülümseyerek yerine oturdu ve bence çok güzeldi. Sarı saçları bir gül demeti gibi kafasının üstünde topluydu. Gamzeli yanakları al rengiydi ve koyu mavi gözlerinde sanki hep gülüyormuş gibi bir ifade vardı. Bizim ne kadar sessiz olduğumuzun farkına varmadan, mutlu ve kendinden emin, sanki emir vermeye alışıkmış gibi hayatından bahsediyordu. İşini, anne ve babasını, Edvin'i ve nihayet onun evinde bulunmaktan ne kadar memnun olduğunu anlatıyordu. Annemin ifadesi gittikçe serteleşiyor, parça başına çalışıyormuş gibi ha babam örgü örüyordu. Sonunda, her şeye rağmen Solvejg bunun farkına varmış olacak ki "Ne tuhaf!" dedi. "Edvin'le ben evlenince, siz benim kaynanam olacaksınız." Bu söylediğine, kendi başına içtenlikle gülmesiyle, annemin gözyaşlarına boğulması bir oldu. Çok utanç verici bir durumdu. Hiçbirimiz ne yapacağımızı bilemedik. Annem bir yandan örgü örüyor bir yandan ağlıyordu ama gözyaşları ne dokunaklı ne de etkiliydi. Kendine gelmesi için ona asla ilk ismiyle hitap etmeyen babam "Alfrida!" dedi. Ben, çaresiz, kahve demliğini kaptım ve "Bir fincan daha içer misiniz?" diye sordum ve yanıtı beklemeden kızın fincanını ağzına kadar doldurdum. Belki, bunun bizde son derece gündelik bir durum olduğunu düşünebileceğini farz ediyordum. "Teşekkür ederim," dedi bana gülümseyerek. Bir süre kimse çıt çıkarmadı. Ağabeyim kasvetli bir ifadeyle masa örtüsüne bakıyor, Solvejg kahvesine titizlikle kaymak ve şeker katıyordu. Annemin gözyaşları öfkeyle yere bakan gözlerinden sel gibi akıyordu. Birden Edvin'in arkaya ittiği iskemlesi büfeye çarptı. "Hadi Solvejg," dedi. "Biz gidelim.

Onun her şeyi mahvedeceğini biliyordum. Zırlamayı kes artık anne. Ne derseniz deyin, ben Solvejg'le evleneceğim. Hoşça kalın." Solvejg'i elinden tutup, vedalaşmasına vakit tanımadan, alelacele antreye çıktılar. Arkalarından kapı sertçe çarptı. Ancak o zaman annem gözlüklerini çıkarıp, gözlerini sildi. "Görüyorsun işte," dedi babama sitem ederek. "İlla çıraklık etsin diye üstelemenin neticesi bu. Böyle bir servet kaynağını, o kız elinden kaçırır mı?" Babam yorgun, kanepeye uzandı, kravatını gevşetip gömleğinin yakasını açtı. "O değil de," dedi sinirlenmeden, "bu şekilde, çocuklarının evden kaçmasına neden oluyorsun."

Edvin, bir daha eve hiçbir kız getirmedi ve sonradan evlendiğinde, karısını ancak düğünden sonra görebildik. Eşi Solvejg değildi.

16.

Çocukluğumun son baharı soğuk ve rüzgârlı. Tadı toz gibi, kokusu acı bir ayrılışı ve değişimi andırıyor. Okulda herkes sınavlarla, kiliseye kabul töreniyle meşgul ama bunlar bana bir şey ifade etmiyor. Yabancıların temizliğini yapmak, bulaşıklarını yıkamak ortaokul imtihanı gerektirmez ve kiliseye kabul töreni sanki bana şimdi aydınlık, huzurlu ve mutlu gözüken çocukluğumun üzerine dikilen bir mezar taşı. Bugünlerde her şey üstümde derin, silinmez bir etki bırakıyor ve sanki en bayağı yorumları bile hayatımın sonuna kadar unutmayacağım. Annemle tören için ayakkabı almaya gittiğimizde, satıcının duyabileceği şekilde "Eh, bu da sana hediye edeceğimiz son pabuçlar," diyor. Bu sözler geleceğe korkunç bir bakış açısı veriyor ve ileride kendi geçimimi nasıl sağlayacağımı hiç bilmiyorum. Pabuçlar brokardan, fiyatı 9 kron. Topukları yüksek olduğundan, bileklerimi burkmadan ve anneme göre boyum zürafa gibi olmadan onlarla yürüyemiyorum ve babam ökçelerin bir kısmını baltayla kesiyor. Bu yüzden ayakkabıların burnu havaya kalkıyor ama zaten sadece bir kere giyeceksin diye teselli ediyor annem. On sekizinci yaş gününde Edvin Bagerstræde'de bir odaya taşındı ve artık yatak serdiğimiz kanepede ben uyuyorum. Bunu da, çocukluğumun sona ermesinin hüzünlü bir işareti daha olarak algılıyorum. Burada cam kenarında oturamıyorum çünkü sardunyalarla dolu ve pencereden sadece yeşil çingene arabasının

durduğu meydan, benzin istasyonu ve bir keresinde "anne, ay yere yuvarlanmış," diye haykırmama neden olan onun büyük, yuvarlak lambası gözüküyor. Bunu söylediğimi hatırlayamıyorum ama genelde büyükler senin hiç hatırlayamadığın şeyleri hatırlarlar. Böyle olduğunu uzun zamandır biliyorum. Edvin'in hatıraları da benimkilerden farklı ve beraber yaşadığımızı zannettiğim bir olayı hatırlıyor musun diye sorduğumda hep hayır diyor. Ağabeyim ve ben birbirimizi seviyoruz ama rahatça konuşamıyoruz. Onu odasında ziyarete gittiğimde kapıyı ev sahibesi açıyor. Siyah bir bıyığı var ve görünüşe göre annemle aynı şüphenin acısını çekiyor. "Kız kardeşi ha," diyor, "görürsem söylerim. Onun kadar kız kardeşi ve yeğeni olan kiracı tanımamıştım." Edvin'in durumu, tamamen kendisine ait bir odası olmasına rağmen iyi değil. Sigara ve bira içiyor ve akşamları Thorvald diye bir arkadaşıyla sık sık dans etmeye gidiyor. Çıraklığı beraber yaptılar ve bir gün kendi dükkânlarını açacaklar. Thorvald'ı daha hiç görmedim çünkü eve cinsiyeti ne olursa olsun misafir getirmemize izin yok. Solvejg onu bıraktığından beri Edvin üzgün. Bir gün, nihayet yalnız kalabilecekleri odada onu görmeye gelmiş, onunla yine de evlenemeyeceğini söylemiş. Edvin annemi suçluyor fakat bana kalırsa Solvejg bir başkasını buldu çünkü bir yerde okuduğuma göre, gerçek aşk engeller karşısında büyürmüş. Ama annemin kızı korkuttuğunu zannetmesi belki Edvin için daha iyi olduğundan, bunu söylemiyorum. Odası gayet küçük ve mobilyalarını sanki çöplükten bulup çıkarmış. Orada asla fazla kalmıyorum çünkü konuşmamız uzun aralıklarla dolu ve geldiğime ne kadar seviniyorsa, gitmeme de o kadar sabırsızlanıyormuş gibi gözüküyor. Ona evdeki ufak gelişmeleri anlatıyorum. Mesela yine âdet olduğu gibi, ağabeyimden bana kalan kalın deriden çizmeleri giyiyorum. Babam ömürlerini uzatmak için tabanlarını vernikledi, biraz da uçlarına vernik sürünce hem yukarı kalkmalarına hem de çizmenin gerisi

kahverengiyken, uçlarının kapkara kesilmelerine neden oldu. Bir gün annem bana birkaç paçavra fırlatıp "Çizmelerini ov, sonra onları sobaya at," dedi. "Çizmeleri mi?" dedim sevinçle, o da uzun uzun içtenlikle güldü dediğime. "Hayır şapşal, paçavraları!" dedi. Böyle şeyleri Edvin'i de güldürdüğünden ve artık gündelik hayatımızı bizimle paylaşmadığından anlatıyorum. Hiçbir şey eskisi gibi değil. Sadece Istedgade aynı ve artık ben de akşamları orada dolaşabiliyorum. Ruth ve Minna ile yürüyüşe çıkıyoruz ve nedense Ruth, Minna ve benim aramdaki nefrete benzer şeyin farkında değil. Bazen Saxogade'ye gidip Minna'nın kız kardeşi Olga'yı ziyaret ediyoruz. Bir polis memuru ile evli ve her şeyi yerli yerinde. Olga bebeğine bakıyor ve onu tutmama izin veriyor. Bu tatlı mı tatlı bir his. Minna da üniforması olan bir adamla evlenmek istiyor çünkü çok yakışıklılar, diyor. O zaman, yeni evlenen herkes gibi Hedebygade yakınında oturacaklar. Ruth onaylayarak kafasını sallıyor ve ikisinin de arzu etmeye değer bulduğu bu kadere kendini hazırlıyor. Sanki ben de böyle bir geleceği dört gözle bekliyormuşum gibi gülümsüyorum ve her zamanki gibi, samimi olmadığımın anlaşılacağından korkuyorum. Bu dünyada bir yabancı gibiyim ve geleceğin karşısında kafamı dolduran ezici sorunları tartışacak kimsem yok.

Gerda'nın güzelim bir oğlu oldu, anne ve babası işe gittiğinde gururla onu sokakta bir aşağı bir yukarı gezdiriyor. Gerda sadece 17 yaşında ve esasen çocuk doğurmak için 18 yaşında olmak lazım. Tavrı ve davranışlarıyla hayatının kötü yöne gittiğini itiraf etmediğinden ve sokaktakilerin ona gösterdiği merhameti nezaketle kabul etmediğinden ona kötü gözle bakılıyor. Olga'nın annesinin topladığı sepet dolusu çocuk giysilerini geri çevirdiği için herkes onu ayıplıyor. Anne ve babasının ona bu yetişkin yaşında bakmalarını umursamıyor ve annem "Hele sen olsaydın," diyor, "çoktan tekmeyi yerdin." Ah, kendi bebeğimi kucağıma almayı ne çok ister-

dim! Ben ona bakar, her şeyin çaresini bir şekilde bulurdum. O günü bir görebilsem. Geceleri yatağımda hoş ve kibar bir genç adamla karşılaştığımı hayal ediyorum, nazik tabirlerle ondan bana bir iyilik yapmasını diliyorum. Bir çocuğum olmasını çok istediğimi ve bunu benim için sağlamasını istiyorum. Tamam, diyor ve ben dişimi sıkıp, gözlerimi yumuyorum, bunun benim değil de hiçbir alakamın olmadığı bir başkasının başından geçtiğini farz ediyorum. Bundan sonra genç adamı bir daha görmüyorum. Fakat ne avluda ne sokakta böyle birisini bulmak mümkün ve büfenin en alt çekmecesinin dibindeki şiir defterime, şu dizeleri yazıyorum:

Yükseklerde, mavimsi havada
uçardı küçük kelebek
Gülerdi dünyanın vazifelerine,
sağduyu, ahlak ve itibarına.

Bahar gününün cazibesinden sarhoş
aşağı yöneldi titrek kanatlarla
indi güzelim dünyaya
güneşin altın ışınları altında.

Ve henüz yeni açmış
pembe bir elma çiçeğine
konduğunda küçük kelebek,
buldu kendine, zarif bir gelin

Ve kapanıverdiğinde elma çiçeği,
son buldu deli dolu uçuşu.
Sağ olun, ah minikler, öğrendim şimdi
Güzellikle nasıl sevilir birisi.

17.

Ninemi daha yeni gömmüşlerdi ki babam devlet kilisesine olan üyeliğimizi iptal etti. Bu annemin tabiri. Ninemin mezarı yok. Külleri Bispebjerg Krematoryumu'nda bir kavanozun içinde bulunuyor ve gidip o aptal şeye bakmak içimde hiçbir duygu uyandırmıyor. Yine de annem istediğinden, sık sık ona bakıyorum. Ne zaman oraya gitsek ağlayıp duruyor ve "Sen neden ağlamıyorsun? Cenazede ağlamıştın ama," dediğinde vicdan azabı çekiyorum. Edvin taşındığından beri, eğer okulda veya sokakta değilsem sürekli annemle beraberim. Onunla Halk Evi'nde baloya bile gittim ama boyum onunkinden epey uzun olduğundan ve ona kıyasla kendimi koca ve sakar hissettiğimden, beraber dans etmeyi eğlenceli bulmadım. Bir ara, o bir beyfendi ile dans ettiğinde genç bir adam önümde eğilip beni dansa kaldırdı. Bu daha evvel hiç başıma gelmemişti ve sadece annemin bana oturma odasında neşeli bir ânında öğretmiş olduğu dans adımlarını bildiğimden, az kalsın onu geri çeviriyordum. Ama genç adamın eli belime dolanmıştı bile ve o iyi dans ettiğinden, ben de iyi dans ettim. Hiç ağzını açmıyordu, ben de laf olsun diye ne iş yaptığını sordum. "Kuryeler birliğindeyim," dedi kısaca. Bunun bir tür acil servis olabileceğini düşünüp ilk yardım görevlisi olduğuna karar verdim. Onun yanında "Vasıflı işçiyi" kim takar? Belki bütün gece benimle dans edecekti, belki şimdiden bana biraz âşık olmuştu bile. Kalbim daha hızlı atmaya başladı

ve hafifçe ona yaslandım. Müzikle beraber "Gece oldu, gece oldu, hırsızlar işe koyuldu," diye kulağıma şarkı söylüyordu. Birden müzik kesildi ve beni annemin yanına bıraktıktan sonra önümde sopa gibi eğilip ebediyen kayboldu. "Yakışıklı çocukmuş," dedi annem, "İnşallah, yine gelir." "Acil serviste çalışıyor," dedim böbürlenerek ve kuryeler birliğinde olduğunu anlattım. "Aman Tanrı yardımcımız olsun," diye güldü annem, "O bir posta servisi, kuzum!"

Devlet kilisesinden ayrıldığımızdan, kiliseye kabul törenim yerine laik bir kutlama yapacağız. Bu beni sınıfımdaki, her pazar rahiple görüşen bütün diğer kızlardan farklı kılıyor ama önemi yok, çünkü onlara benzemeye çalışmaktan vazgeçtim. Cumartesi günleri sırasıyla birbirlerini ziyarete gidiyorlar, radyoda Victor Cornelius'un cumartesi baloları için çaldığı müziği dinliyorlar. Erkek çocukları da davet ediliyor ve sınıf arkadaşlarımın çoğu şimdiden birisiyle çıkıyor. Evde radyomuz yok ve kulaklıkları takıp ağabeyimin okulda yaptığı kristal radyo alıcısında cızırtıları dinlemek çoktandır beni eskisi gibi eğlendirmiyor. Radyomuz olsaydı bile annemler benim adıma cumartesi balosu vermeye istekli değiller. Bugünlerde sınavlar var ama notlarım iyi mi kötü mü umurumda değil. Belki liseye gitmeme izin vermedikleri için yine de üzülüyorum. Sınıfımda sadece bir kızın buna müsaadesi var. İsmi Inger Nørgård ve o da benim gibi uzun ve sıska. Okumaktan başka bir şey yapmıyor ve her dersi pekiyi ile geçiyor. Diğerleri evde kalacağını, o yüzden liseye devam ettiğini söylüyorlar. Okulda neredeyse kimseyle konuşmadığımdan, onunla da hemen hemen hiç konuşmadım. Her şeyi içimde saklamaya mecbur olduğumdan bazen boğulacak gibi oluyorum. Akşamları, artık Ruth ve Minna ile Istedgade'de dolaşmıyorum çünkü konuşmaları sadece kıkır kıkır gülmelerine neden olan kaba, açık saçık konulara yaptıkları üstü kapalı yorumlarından ibaret ve gittikçe hassaslaşan ruhum bunları

ince, dizemli satırlara çevirmekte zorlanıyor. Annemle yalnızca yediğimiz yemek veya aşağı katta oturanlar gibi ufak tefek şeyler hakkında konuşuyorum. Edvin evden taşındığından beri babam çok sessiz ve ona göre tek vazifem "hayata iyi bir başlangıç" yapmak ve bu sözle, kafasında canlandırdığı korkunç şeyler. Bir gün ağabeyimi görmeye gittiğimde, arkadaşı Thorvald'ın benimle tanışmak istediğini söylemesi beni şaşırtıyor. Ona şiir yazdığımı anlatmış ve Thorvald okuyabilir mi diye bana soruyor. Hayır, diyorum ürkerek ama ağabeyim, Thorvald'ın *Sosyal Demokrat* gazetesinde bir editörü tanıdığını ve eğer şiirlerimi beğenirse belki onları basacağını söylüyor. Edvin çalıştığı yerde kullandığı selüloz cila ona dokunduğundan, devamlı öksürük nöbetleri arasında anlatıyor bunu. Sonunda boyun büküyorum ve ertesi akşam Thorvald baksın diye şiir defterimi getirmeye söz veriyorum. Thorvald de boyacı çırağı, on sekiz yaşında ve nişanlısı yok. Bu son bilgiyi önemsiyorum çünkü Thorvald, hayalimde, tek bir söze gerek duymadan her şeyi anlayan o nazik, genç adama dönüşmeye başladı bile.

Ertesi akşam şiir defteri okul çantamda, Bagerstræde'nin yolunu tutuyorum. Yanımdan geçen insanlara kararlı bir şekilde bakıyorum çünkü yakında meşhur olacağım ve o zaman benimle yıldızlara giden yolda karşılaştıklarından onur duyacaklar. Uzun zaman evvel Edvin nasıl güldüyse, Thorvald de şiirlerime gülecek diye ödüm patlıyor. Hayalimde, ince, siyah bıyığı dışında, ağabeyime benziyor. Edvin'in odasına girdiğimde Thorvald ağabeyimin yanında, yatağın üstünde oturuyor. Kalkıp bana elini uzatıyor. Kısa boylu ve cüsseli. Saçları sarı ve gür, suratı erginliğin farklı aşamalarında bulunan sivilcelerle dolu. Gözle görülür derecede utangaç ve elini devamlı içinden geçirdiği saçları dimdik havaya kalkmış. Ona korkarak bakıyorum, şiirlerimi ona göstermemin imkânı yok gibime geliyor. "Kız kardeşim," diyor Edvin gereksiz

yere. "Çok sağlammış," diyor Thorvald ve parmaklarıyla saçlarını karıştırıyor. Bunu söylemesi hoşuma gidiyor ve ona gülümseyip, odadaki tek sandalyeye oturuyorum. Aslında dış görünüşe fazla önem vermemek lazım, diye düşünüyorum ve belki güzel olduğumu söylediğinde samimiydi. En azından bunu söyleyen ilk insan o. Defteri çantamdan çıkarıp biraz elimde tutuyorum. Onun gibi, sözü geçen bir insan şiirlerimi beğenmeyecek diye ödüm kopuyor. İyi olup olmadıklarını bilmiyorum ki. "Ver hadi," diyor ağabeyim sabırsızlanarak ve ben defteri tereddütle Thorvald'e uzatıyorum. Sayfalarını çevirip, kaşlarını ciddi ciddi çatıp okuyadursun, ben sanki varoluşun tamamen farklı bir boyutunda bulunuyorum. Heyecanlı, duygulu ve ürkeğim. Defter sanki benim, yaşayan, titrek bir parçam ve çirkin ya da incitici en ufak bir sözle yok edilebilir. Thorvald ses çıkarmadan okuyor, tek bir kere tebessüm etmiyor. Sonunda defteri çarpıp kapatıyor, açık mavi gözleriyle bana hayran hayran bakıp, vurgulu bir sesle: "Dehşet iyiler!" diyor. Thorvald'ın konuşma şekli bana Ruth'u andırıyor. O da cümlelerini değişken sövgülerle süslemeden edemez. Ama bir insanı bu yüzden yargılamamak lazım ve o anda Thorvald'ın hem akıllı hem yakışıklı olduğunu düşünüyorum. "Ciddi misiniz?" diye soruyorum mutlulukla. "Tabii ki ciddiyim. Onları kesin satarsın." "Babası dizgici," diye açıklıyor Edvin, "bütün editörleri tanır." "Harbiden," diyor Thorvald kendinden emin, "ben bu işi hallederim. Kitabı bende bırak, evde pedere gösteririm." "Hayır," diyorum hızla ve defteri elinden kapıyorum. "Ben ... ben kendim gidip şu editöre göstermek istiyorum. Nerede oturduğunu söylemeniz yeterli." "Tamamdır," diyor Thorvald zorluk çıkarmadan, "ben Edvin'e söylerim, o sana iletir." Defteri okul çantama koyup, bir an önce eve dönmek için acele ediyorum. Yalnız kalmak ve gelecek mutluluğumun hayalini kurmak istiyorum. Artık ne kiliseye kabul töreninin, ne büyüyüp yabancılar arasına

çıkmanın, ne de başka bir şeyin önemi var. Önemli olan tek şey, tek bir şiirimin gazetede basılmasının harika olasılığı.

Thorvald ve Edvin sözlerini tutuyorlar ve birkaç gün sonra, üstünde Editör Brochmann, Evimizde Hafta Sonu, *Sosyal Demokrat* gazetesi, Nr. Farimagsgade 49, Salı günü, saat iki, yazılı bir not geçiyor elime. Üstüme bayramlık giysilerimi giyiyorum, annemin kırmızılı krepon kâğıdıyla yanaklarımı ovuyorum ve Olga'nın çocuğuna bakacağımı söyleyip, Nr. Farimagsgade'ye doğru yürüyerek gidiyorum. Koca binada, editörün isminin yazılı olduğu levhalı kapıyı buluyorum ve yavaşça tıklıyorum. "Girin," diye ses geliyor içeriden. Büyük, dağınık bir yazı masasının arkasında, beyaz sakallı yaşlı bir adamın oturduğu ofise giriyorum. "Buyrun," diyor çok sevecen bir tavırla ve elini bir iskemleye yöneltiyor. Oturduğum anda inanılmaz bir çekingenliğe kapılıyorum. Adam gözlüklerini çıkarıp "Söyle bakalım," diyor, "nedir istediğin?". Ağzımdan tek kelime çıkaramadığımdan, elimden, artık epeyce yıpranmış küçük defterimi adama uzatmaktan başka bir şey gelmiyor. "Nedir bu?" Sayfalarını çevirip, bazı şiirleri kısık sesle okuyor. Sonra gözlüklerinin üstünden bana bakıp: "Epey erotikmiş," diyor şaşkınlıkla. Kıpkırmızı kesiliyorum ve çabucak "Hepsi değil," diyorum. Okumaya devam ediyor ve "Doğru," diyor, "fakat en iyileri, erotik olanlar. Kaç yaşındasın sen?" "On dört," diyorum. "Eh." Kararsız bir şekilde sakalını okşuyor. "Ben sadece çocuk sayfasını hazırlıyorum ve oraya uymaz bunlar. Bir iki sene sonra tekrar gel." Zavallı defterimi çarparak kapatıyor, gülümseyerek bana uzatıyor. "Hoşça kal, küçük hanım," diyor. Her nasılsa, kırılmış ümitlerimle kapıdan gerisin geri çıkmayı başarıyorum. Ağır adımlarla, içim donuk, şehrin baharından geçip eve dönüyorum. Başkalarının baharı bu, başkalarının sevinç dolu dönüşümü, başkalarının mutluluğu. Asla meşhur olamayacağım. Şiirlerimin hiçbir kıymeti yok. Ya istikrarlı, içki içmeyen, vasıflı bir

işçi ile evleneceğim, ya da emekli maaşı olan devamlı bir işe gireceğim. Bu can alıcı hayal kırıklığından sonra uzun süre şiir defterime bir şey yazmıyorum. Ama kimse şiirlerimi sevmese de kalbimdeki hüzün ve özlemi köreltmek için onları yazmaya mecburum.

18.

Kiliseye kabul törenimin hazırlıkları esnasında, büyük münakaşa konusu, Şarap Fıçısı davet edilsin mi edilmesin mi. Şimdiye kadar bizim eve hiç gelmedi ama birdenbire içki içmeyi bıraktığından, durum değişti. Bütün gün oturup eskiden ne kadar bira içtiyse, şimdi de o kadar gazoz içiyor. Annem ve babam, bunun Rosalia teyze için büyük bir mutluluk olduğunu söylüyorlar ama teyzem mutlu gözükmüyor. Adamın suratı karaciğer hastalığından sapsarı ve galiba ömrü uzun değil. Ailenin geri kalan kısmı, bunun da teyzemin menfaatine olduğunu düşünüyor. Bundan böyle onları ziyaret etmeye iznim var ve görmemem veya duymamam gereken zararlı şeylere karşı beni korumalarına da gerek yok. Ama Carl amca hiç değişmemiş. Hâlâ masaya doğru eğilmiş, boğuk sesle lanet toplum ve beceriksiz devlet bakanları hakkında belirsizce mırıldanıyor. Arada bir de Rosalia teyzeye kısa, telgraf usulü emirler veriyor, o da her zamanki gibi en ufak bir isteğini, ânında yerine getiriyor. Gazoz şişeleri önünde sıralanmış duruyor ve bir insanın bu kadar çok sıvı tüketebilmesi akıl almaz bir şey. Annemleri bu konuda anlayamıyorum. Bodrum katından kok kömürü almaya indiğinde, büyük ihtimalle eski bir paltonun kalıntıları altında uyuklayan bir ayyaşla karşılaşırsın, sokakta sarhoşlar o kadar alışılmış bir manzaradır ki kimse kafasını çevirip bakmaz ve hemen hemen her akşam, sadece en küçük çocukların korktuğu bir grup adam

avlunun girişinde toplanıp bira ve kanyak içer. Ama bütün çocukluğumuz boyunca annemler Carl amcayı görmemize, bunun Rosalia teyzeyi kuşkusuz çok sevindirecek olmasına rağmen izin vermediler. Hem annem ve babamın, hem annem ve Agnete teyzenin uzun tartışmaları sonunda, amcamın benim törenime katılmasına karar verildi. Demek ki, oturma odasında onlara hiç yer kalmadığı için dört yeğenim dışında bütün ailem gelecek. Bu faaliyetler yüzünden annemin neşesi yerinde fakat hazırlıkların beni alakadar etmediği yüzümden aktığı için, tuhaf ve nankör olduğumu söylüyor.

Sınavlar bitti, okulda mezuniyet balosu verildi. Herkes 'kırmızı hapis'i nihayet terk edecekleri için bayram etti, ben de herkesten çok. Artık, sanki samimi duygulara sahip olmayıp, onun yerine hep başkalarının tepkilerini taklit ediyor olmak canımı çok sıkıyor. Etkilenmem için, her şeyin sanki bana dolaylı yollardan ulaşması lazım. Gazetede, evlerinden kovulmuş bahtsız bir ailenin fotoğrafını gördüğümde ağlayabiliyorum ama aynı gündelik şeyi gerçek hayatta görmek beni etkilemiyor. Şiir ve lirik nesir şimdi de beni eskisi gibi duygulandırıyor ama betimledikleri şeyler karşısında soğuk kalıyorum. Hakikat hoşuma gitmiyor. Bayan Matthiassen'le vedalaştığımda bana, iş buldun mu diye sordu. Evet, dedim ve yapmacık bir neşeyle, bir sene sonra Ev Ekonomisi Okulu'na başlayacağımı, o zamana kadar bir aile içinde iş bulduğumu, bir bayanın çocuğuna bakacağımı uzun uzun anlattım. Diğer kızların hepsi ofiste veya dükkânda iş bulduklarından, sadece hizmetçilik yapacağım diye utanıyordum. Bayan Matthiassen akıllı, sıcak bakışlı gözleriyle beni süzdü. "Eh," diye içini çekti. "Liseye gitmemen yazık oldu." Kiliseye kabul töreninden hemen sonra işe başlayacağım. Annemle beraber gidip başvurdum. Dul olan Bayan bizi soğuk bir şekilde, küçümseyerek ağırladı. Şiir yazdığım ve sadece birkaç sene sonra tekrar *Sosyal Demokrat* gazetesinde editör Brochmann'ı görmeye

gitme vakti gelene kadar zaman öldürdüğümün onu alakadar etmeyeceği belliydi. Kuyruklu piyanosu ve yerde halıları olmasına rağmen evi de o kadar şaşaalı değildi. Gündüzleri o işteyken ben temizlik yapacağım, yemek hazırlayıp oğluna bakacağım. Bu tür şeylerle ilgili hiç tecrübem yok ve aylık 25 kron maaşımı nasıl hak edeceğimi bilmiyorum. Arkamda çocukluğum, okul yıllarım, önümde ise yabancılar arasında bilinmeyen, ürkütücü hayat. Ayaklarım nasıl uzun, sivri brokar pabuçların içinde sıkışıyorlarsa, ben de bu iki kutup arasında sıkışıp kaldım. Odd Fellow Sarayı'nda annemlerin arasına oturmuş, gençlerimizin Danimarka'nın geleceğinin temeli olduğunu ve bizim için o kadar emek vermiş olan ebeveynlerimizi asla hayal kırıklığına uğratmamız gerektiğini anlatan bir konuşma dinliyorum. Kızların hepsi benim gibi ellerinde bir demet karanfille oturmuş, görünüşe göre en az benim kadar sıkılıyorlar. Babam sert gömlek yakasını çekiştiriyor, Edvin öksürük nöbetleriyle debeleniyor. Doktor ona başka iş bulmasını söylemiş ama boyacı olmak için dört sene çıraklık ettikten sonra bunu nasıl yapabilir? Annemin üstünde, dekoltesinde üç kumaş gülü olan, yeni, siyah ipek elbisesi var ve yeni yaptırdığı permalı saçları kafasını bukle bukle sarıyor. Bunu yaptırmak için az direnmedi çünkü babama göre bu tür şeylere sarf edecek paramız yok, üstelik "gösteriş" ve ahlaksızlık. Ben, annemin saçlarını uzun ve düzken daha çok seviyordum. Ara sıra mendilini gözlerine götürüyor ama gerçekten ağlıyor mu bilemiyorum. Bunun için bir neden göremiyorum. Bir zamanlar hayatımda en önemli şey, annemin beni sevmesiydi ama bu sevgiyi delicesine özleyen, durmadan onu ispatlayacak bir işaret gözleyen çocuk artık burada yok. Şimdi annemin beni sevdiğine inansam da bu beni mutlu etmiyor.

Akşam yemeğinde kızartma domuz eti ve limonlu mus var ve ev işiyle ilgili herhangi bir çaba karşısında kızıp

sinirlenen annem, ancak sıra tatlıya geldiğinde rahatlıyor. Sobanın yanına oturtturdukları Carl amca ter içinde, devamlı mendiliyle kel ve top gibi yuvarlak kafasını siliyor. Masanın diğer ucunda marangoz Peter amca ve gençliğinde kilise korosunda şarkı söyleyen Agnete teyze ailenin kültürlü kısmını temsil ediyor. Bu tür toplanmalarda teyzemin kabaran bir "damarı" olduğundan bana bir şarkı yazmış. Çocukluğumda olmuş, kimseyi ilgilendirmeyecek farklı olayları konu etmiş ve her dize "Tanrı yanından ayrılmasın lay lay lom, talih ve neşe dolu olsun hayatın, lay lay lom," diye bitiyor. Nakarata geldiğimizde Edvin bana gözlerinin içi gülerek bakıyor ve ben de gülümsememek için kafamı hemen aşağı, şarkının yazılı olduğu kâğıda çeviriyorum. Sonra, Peter amca bardağını çınlatıp ayağa kalkıyor. Konuşma yapacak. Onunki de Odd Fellow Sarayı'ndaki konuşmaya benziyor ve pek kulak vermiyorum. Yetişkinler arasına girmek, ebeveyni gibi çalışkan ve başarılı olmaktan bahsediyor. Biraz fazla uzun. Carl amca sanki şaraptan yürütmüş gibi dakikada bir "ağzına sağlık," diyor. Edvin öksürüyor. Annemin gözleri parlıyor. Huzursuzluk ve can sıkıntısından içim daralıyor. Konuşma bitip, yaşa diye bağırıldıktan sonra, Rosalia teyze beni sıcak bakışlarına sarıyor ve "Tanrı aşkına, yetişkin mi, çocuk mu belli değil ki?" Dudaklarım büzülür gibi oluyor, gözlerimi çabucak tabağıma doğru çeviriyorum. Bu, tören boyunca söylenen en şefkatli ve belki doğru söz. Yemekten sonra nihayet masadan kalkılıyor ve herkes belki şarabın da etkisiyle, geldiklerinden daha neşeli gözüküyor. Annemlerin bana aldığı ince kol saatini beğeniyor herkes. Ben de beğeniyorum ve sanki ince bileğimde daha dolgunmuş etkisi yaratıyor. Diğerleri bana 50 krondan fazla para verdiler ama yaşlılığıma kalsın diye, bankaya yatırılacaklarından, beni fazla sevindirmiyor.

Misafirler gittiklerinde ve ben, anneme etrafı toplamaya yardım ettikten sonra, biraz masa etrafında oturup sohbet

ediyoruz. Saat gece yarısını geçse bile hiç uykum yok ve kutlamam bittiği için son derece rahatım. "Aman Tanrı'm, nasıl tıka basa yemek yiyordu, gördün mü?" diyor annem, Peter amcayı kastederek. "Gördüm ya," diyor babam kızgın. "Hem yiyor hem içiyordu! Bedava olduğu zaman önüne koyduğunu götürüyor." "Carl'ı umursamadı bile," diyor annem, "Rosalia'ya yazık oldu." Birden gülümseyip bana bakıyor: "Ne güzel bir gündü, değil mi Tove?" Bütün bunların, onları ne kadar zahmete soktuğunu, onlar için ne kadar masraflı olduğunu düşünüyorum. "Evet," diye yalan söylüyorum, "güzel bir törendi." Annem onaylayarak kafasını sallıyor ve esniyor. Birden aklına bir fikir geliyor. "Ditlev," diyor neşeli bir sesle, "Artık Tove kendi parasını kazanacağına göre, bir radyo almaya paramız yetmez mi?" Yüzüm dehşet ve öfkeyle kızarıyor. "Benim paramla radyo falan alınmayacak," diyorum parlayarak, "O paraya benim ihtiyacım var." "Demek öyle," diyor annem buz gibi. Yerinden kalkıp ayaklarını vurarak odadan çıkıyor ve kapıyı arkasından çarptığında, duvarın sıvası hışır hışır yere düşüyor. Babam çekinerek bakıyor bana. "Onu fazla ciddiye alma," diyor. "Bankada birkaç kuruşumuz var, onunla bir radyo alabiliriz. Sen sadece evdeki masraflarını ödersin." "Peki," diyorum öfkelendiğim için pişmanlık duyarak. Şimdi annem benimle günlerce konuşmayacak, biliyorum. Babam, şefkatle iyi geceler diyor ve benim bundan sonra cam kenarında oturup, sırf büyüklerin erişebildiği mutluluğun hayallerini asla kuramayacağım yatak odasına gidiyor.

Çocukluğumun oturma odasında tek başımayım. Eskiden burada annem şarkı söyler, babam yıllardır görmediğim yasak kitabı okur, ağabeyim ise bir tahtaya çivi çakardı. Bunların hepsi asırlar evveldi ve o zamanlar, çocukluğun sonsuza dek süreceğini acıyla hissetsem de, daha mutluydum gibime geliyor. Duvarda asılı olan denizcinin karısı, devamlı ufku gözlüyor. Stauning'in ciddi suratı bana tepeden bakıyor ama

uzun zamandır Tanrı'm onun suretinde yaratılmıyor. Bundan sonra evde uyumaya devam etsem de, bu gece oturma odasıyla vedalaştığımı hissediyorum. Yatmak içimden gelmiyor, uykum da yok. Derin bir hüzün içindeyim. Sardunyaları cam kenarından kaldırıyorum ve gökyüzüne, esip geçen bulutların arasında hafifçe sallanan yeni ayın beşiği altında ışıldayan küçük yıldıza bakıyorum. Johannes V. Jensen'in, birçok kere okuduğumdan uzun bölümlerini ezbere bildiğim *Buzul* adlı romanından birkaç satırı kendi kendime söylüyorum: "Kâh sabah kâh akşam yıldızı gibi parlıyor annesinin koynunda öldürülen küçük kız, sonsuz yollarda beyaz ve dalgın, yalnız başına gezen, kendi oyununa kapılmış bir çocuk ruhu gibi." ... Bu cümleler, bana ebediyen kaybettiğim Ruth'u hatırlatıyor ve gözlerimden yaşlar akıyor. Küçük, kalp şeklinde ağzıyla, gözleri parlak ve kudretli Ruth. Herkese laf yetiştiren, yüreği sevgi dolu, küçük, kayıp arkadaşım. Arkadaşlığımız da, çocukluğum gibi sona erdi. Güneş yanığı gibi, çocukluğumun son parçacıkları şimdi üstümden pul pul dökülüyor ve altından ters, imkânsız bir yetişkin beliriyor. Gece, pencerenin önünden geçedursun, şiir defterimi okuyorum ve ben farkına varmadan, çocukluğum usulca, hayatımın sonuna kadar benim için bir bilgi ve tecrübe kaynağı olacak, şu insan ruhunun kütüphanesi olan belleğimin dibine çöküyor.

TOVE DITLEVSEN

ÇOCUKLUK

KOPENHAG ÜÇLEMESİ 1

Çocukluğumun oturma odasında tek başımayım. Eskiden burada annem şarkı söyler, babam yıllardır görmediğim yasak kitabı okur, ağabeyim ise bir tahtaya çivi çakardı. Bunların hepsi asırlar evveldi ve o zamanlar, çocukluğun sonsuza dek süreceğini acıyla hissetsem de, daha mutluydum gibime geliyor... Bundan sonra evde uyumaya devam etsem de, bu gece oturma odasıyla vedalaştığımı hissediyorum. Yatmak içimden gelmiyor, uykum da yok. Derin bir hüzün içindeyim. Sardunyaları cam kenarından kaldırıyorum ve gökyüzüne, esip geçen bulutların arasında hafifçe sallanan yeni ayın beşiği altında ışıldayan küçük yıldıza bakıyorum. Johannes V. Jensen'in, birçok kere okuduğumdan uzun bölümlerini ezbere bildiğim Buzul adlı romanından birkaç satırı kendi kendime söylüyorum: "Kâh sabah kâh akşam yıldızı gibi parlıyor annesinin koynunda öldürülen küçük kız, sonsuz yollarda beyaz ve dalgın, yalnız başına gezen, kendi oyununa kapılmış bir çocuk ruhu gibi." ... Bu cümleler, bana ebediyen kaybettiğim Ruth'u hatırlatıyor ve gözlerimden yaşlar akıyor. Küçük, kalp şeklinde ağzıyla, gözleri parlak ve kudretli Ruth. Herkese laf yetiştiren, yüreği sevgi dolu, küçük, kayıp arkadaşım. Arkadaşlığımız da, çocukluğum gibi sona erdi. Güneş yanığı gibi, çocukluğumun son parçacıkları şimdi üstümden pul pul dökülüyor ve altından ters, imkânsız bir yetişkin beliriyor. Gece, pencerenin önünden geçedursun, şiir defterimi okuyorum ve ben farkına varmadan, çocukluğum usulca, hayatımın sonuna kadar benim için bir bilgi ve tecrübe kaynağı olacak, şu insan ruhunun kütüphanesi olan belleğimin dibine çöküyor.

TOVE DITLEVSEN

#ditlevsen
#kadın
#kopenhagüçlemesi

monokledebiyat
/monoklkitap

₺20 | KDV'den muaftır.
ISBN: 978-605-74723-5-9

